

Uloga slikovnice u multimedijalnom okruženju današnjice

Marchesi, Roberta

Master's thesis / Diplomski rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet u Rijeci**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:186:297089>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-05**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET

Roberta Marchesi

DIPLOMSKI RAD

Uloga slikovnice u multimedijalnom okruženju današnjice

Rijeka, 2017.

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET
Odsjek za kroatistiku

Roberta Marchesi

Matični broj: 19195

DIPLOMSKI RAD

Uloga slikovnice u multimedijalnom okruženju današnjice
Diplomski studij: Hrvatski jezik i književnost – smjer knjižničarstvo

Mentorica: dr. sc. Cecilija Jurčić Katunar

Rijeka, rujan 2017.

SAŽETAK

Slikovnica je prva knjiga s kojom se dijete susreće i stoga ima veliku i značajnu ulogu u djetetovom životu. Iz slikovnice dijete uči o stvarima koje ga okružuju, spoznaje svijet i razvija se. Također, u slikovnici se dijete prvi put susreće sa slovima započevši tako razvoj pismenosti i otkrivanje svijeta književnosti. Sretno djetinjstvo teško je zamisliti bez slikovnica.

Rad se bavi ulogom slikovnice u suvremenom digitalnom dobu zasićenom različitim medijskim sadržajima. Današnja djeca odrastaju u tom okruženju te se svakodnevno koriste medijima za učenje i za zabavu.

U radu se istražuje kako se slikovnica prilagođava današnjem multimedijalnom okruženju uz mnogobrojne, tehnički naprednije i sofisticiranije uređaje te ima li još uvijek svoje mjesto u dječjim životima.

Rezultati istraživanja ohrabruju i pokazuju kako današnja djeca, unatoč suvremenoj tehnologiji, još uvijek odrastaju uz slikovnice.

Ključne riječi

Slikovnica, dječja književnost, mediji, multimedijalno okruženje, medijska pismenost, digitalno doba

SUMMARY

The picture book is the first book the child is encountering and as such has a major and significant role in the child's life. By using it, it learns about the things that surround it, it perceives the world and develops. Likewise, in the picture book, the child sees the letters for the first time and begins to develop literacy and discover the world of literature. Happy childhood is hard to imagine without a picture book.

This paper deals with the picture book's role in today's digital era which is saturated with various media contents. Today's children are growing up in that environment and use media daily for learning and entertainment.

The paper explores how is the picture book adapting to multimedia environment of today with its numerous, technically more advanced and sophisticated devices, and does it still have its place in children's lives.

Research results are encouraging and are showing how children are still growing up reading picture books, never mind the modern technology.

Keywords

Picture books, children's literature, media, multimedia environment, media literacy, digital era

SADRŽAJ

1. Uvod.....	6
2. Slikovnica	7
2.1. Što je slikovnica?.....	7
2.2. Kratka povijest slikovnice.....	9
2.3. Počeci slikovnice u Hrvatskoj.....	11
2.4. Funkcije slikovnice.....	12
2.5. Vrste slikovnica.....	14
2.6. Suvremena hrvatska slikovnica.....	16
3. Multimedijalno okruženje	17
3.1. Mediji.....	17
3.2. Djeca i mediji.....	19
3.3. Medijska pismenost.....	21
3.4. Specifičnosti komunikacije novih generacija.....	23
3.5. Slikovnica i razvoj suvremene tehnologije.....	25
3.6. Digitalne slikovnice u Hrvatskoj.....	28
4. Istraživanje	30
4.1. Opis problema, svrha, ciljevi.....	30
4.2. Metodologija rada.....	31
5. Rezultati istraživanja	32
5.1. Djeca: dob i spol.....	32
5.2. Roditelji: dob, bračni status, obrazovanje, zaposlenost i ukupni prihod kućanstva.....	33
5.3. Načini provođenja slobodnog vremena djece kod kuće.....	36
5.4. Čitanje slikovnica.....	36
5.5. Članstvo djece u knjižnici i učestalost posuđivanja slikovnica.....	40
5.6. Djeca i digitalne slikovnice.....	42
5.7. Omiljene slikovnice.....	44
5.8. Razlozi za čitanje/nečitanje slikovnica djeci.....	46
6. Rasprava	48
7. Zaključak	51
8. Literatura	52
9. Prilozi	54
9.1. Prilog 1. Protokol za provedenu online anketu.....	54

1. UVOD

Slikovnica kao prva knjiga u djetetovom životu od presudne je važnosti za mnoge aspekte razvoja. To je djetetov prvi susret s knjigom. Dijete pomoću slikovnice uči, spoznaje i razvija se. Generacijama su djeca upravo iz slikovnice upoznavala svijet koji ih okružuje.

Međutim, danas živimo u informacijskom dobu, ispunjenom multimedijom i različitim digitalnim sadržajima. Na polju tehnologije događaju se velike stvari svakoga dana, a istim ubrzanim tempom odvija se i život ljudi. Prema Marini Gabelici, nove generacije djece odlično su upoznate s novim medijima, ali premalo čitaju. Zbog toga se novi mediji percipiraju kao uzrok i kao posljedica nečitanja. Svijet tehnologije je bezgraničan. To je svijet računala i interneta, mobitela, društvenih mreža (Facebook, Twitter i dr.) čiji broj stalno raste. S druge strane, broj zaljubljenika u knjige stalno se smanjuje. (Gabelica, 2012.)

Svrha ovog rada istražiti je ima li slikovnica mjesto u djetetovu životu u novom, digitalnom okruženju u kojemu se danas nalazi. Čitaju li se još uvijek slikovnice i u kojoj mjeri? Slikovnica danas, uz svoj tradicionalni oblik, ima i digitalnu inačicu. Nastojat ćemo istražiti čitaju li se takve slikovnice danas više od klasičnih ili djeca računalo koriste za druge stvari, npr. igranje igrica?

U prvom dijelu rada bavit ćemo se definicijama slikovnice, kratko ćemo prikazati njezinu povijest, pozabaviti se funkcijama i vrstama slikovnica, ne bismo li pokazali važnost slikovnice u odrastanju djeteta. U vremenu prije tehnoloških dostignuća slikovnice su djeci tumačile svijet i budile maštu te su dokazano dio kvalitetnog odrastanja.

Drugi dio posvećen je medijima i njihovom utjecaju na djecu, razlikama između djece nekad i danas te potrebi za medijskim odgojem. Ovaj će dio zaključiti poglavlje o utjecaju razvoja tehnologije na slikovnicu.

Treći dio odnosi se na anketno istraživanje. Za potrebe ovog rada osmišljena je i provedena *online*-anketa za roditelje djece od jedne do šest godina, dakle rane i predškolske dobi, kojom se nastojalo ispitati čitaju li djeca slikovnice. Interpretacija rezultata trebala bi pokazati je li slikovnica i dalje prisutna u dječjem odrastanju te koja je njezina uloga u životima današnje djece, uz TV, računalo, mobitel i dr.

U prilogu se nalazi anketni upitnik u cjelovitom obliku.

2. SLIKOVNICA

2.1. ŠTO JE SLIKOVNICA?

Slikovnica priča priču rabeći dva koda komunikacije: likovni i jezični. Slikovnica je knjiga sa slikama. Upravo je zbog toga omiljena kod male djece koja likovni jezik razumiju bez učenja, a riječi će usvajati postupno. Teško je reći je li u slikovnici bitniji tekst ili slika, ali činjenica je da postoje slikovnice bez riječi, dok u suprotnom više ne bismo govorili o slikovnici. (Crnković i Težak, 2002.) O osobitom jedinstvu likovnog i narativnog u kojemu mogu uživati djeca, ali i odrasli, govori također Ranka Javor koja slikovnicu vidi kao zajedničko djelo pisca i ilustratora, ali ističe kako priča može biti ispričana i samo slikama. (Javor, 2000.) Prema Branki Hlevnjak u slikovnici se radi o zbirci minijatura, odnosno ilustracija. Autorica naglasak stavlja na slike kojima ilustrator tumači misli i poruke iz teksta. Dobar ilustrator ostavlja djelo otvorenim za interpretacije pa tako i za dublji doživljaj priče. Slika je simbol koji recipijentu donosi niz pojmova što joj daje prednost pred tekstom. Hlevnjak smatra kako ilustracije slikovnici daju smjer i prvenstveno putem njih vrednujemo slikovnicu. (Hlevnjak, 2000.) Može se dakle zaključiti kako su za slikovnicu slike važnije od teksta.

Upravo zbog kombinacije slike i teksta, autorice Ivana Martinović i Ivanka Stričević ističu kako je slikovnicu teško definirati. One slikovnicu ne vide nužno kao knjigu već ju određuju kao „prvi strukturirani čitateljski materijal namijenjen djeci.“ (Martinović i Stričević, 2011: 40.) Smatraju kako je to primjerenija definicija zbog različitih oblika i materijala te funkcija slikovnice. (Martinović i Stričević, 2011.)

Milan Crnković i Dubravka Težak također kažu kako: „slikovnica nije čista književna vrsta, nego kombinacija likovnog i književnog izraza“ (Crnković i Težak, 2002: 15). Autori svrstavaju slikovnicu u dječju književnost uz dječju poeziju, priče i dječje romane ili romane o djetinjstvu. Navode kako se radi o dječjoj knjizi *par excellence*, a to znači da je savršeno prilagođena djetetovim potrebama i interesima pa za njega nema primjerenije knjige. Slikovnica je knjiga s kojom se dijete upoznaje već u prvoj, a prati ga do otprilike osme godine života. Dijete tada počinje čitati samostalno i zanimanje za slikovnicu jenjava. Riječ je dakle o djetetovoj prvoj knjizi koja uz njega ostaje dugo. (Crnković i Težak, 2002.)

Maja Verdonik također navodi kako se radi o prvom djelu koje dijete susreće, a zbog kombinacije likovnih i literarnih sastavnica, dijete ga doživljava *svim osjetilima*. Zbog toga je

prilikom izbora slikovnice važno paziti kako na sadržaj (edukativnu vrijednost), tako i na izgled. (Verdonik, 2015.)

O važnosti prvoga Zvonimir Diklić, Dubravka Težak i Ivo Zalar kažu: „Slikovnica je prva dječja knjiga, a sve što je u životu prvo ima i posebnu važnost i značenje. Ne govorimo uzalud o prvim dječjim koracima, prvim izgovorenim riječima, prvom izletu, prvom gledanom filmu ili prvom pogledu i prvoj ljubavi. Sve što je u našim životima prvo izrazitije se i jače usijeca u našu dušu, dulje se pamti, snažnije utječe na formiranje karaktera. Iz tog razloga je iznimno važno kakvu ćemo prvu knjigu dati djeci u ruke, čime ćemo „nahriniti“ njihov um i tijelo.“ (Diklić i sur., 1996: 21). Autori također primjećuju kako su slikovnice vrlo raznolike jer su (između ostalog) namijenjene različitim uzrastima djece pa stoga ističu važnost prilagođenosti slikovnice djetetovoj dobi kako bi ga se zainteresiralo i potaknulo na kreativno razmišljanje. Prema njima, ako slikovnica nije prilagođena spoznajnim mogućnostima djeteta, ona ne ispunjava svoju ulogu. (Diklić i sur., 1996.)

„Svrha je slikovnice pomoći djetetu otkriti svijet i medij pisane riječi; razvija spoznajni svijet djeteta; izaziva emocije; razvija govor i bogati fond riječi; zadovoljava potrebu za novim. Pokazuje odnose u ljudskoj okolini, pomaže sposobnosti pamćenja i zapamćivanja logičkih odnosa. Predočuje pojave koje dijete ne susreće, tehnička dostignuća, prometna sredstva. Navikava na uporabu knjige, razvija potrebu za njom, pruža djeci da vide očima umjetnika.“ (Zalar i sur., 2009: 5) Zbog svega navedenog autori smatraju kako bi slikovnica trebala biti svakodnevni dio djetetova života.

Očevidno je kako slikovnica kao prva djetetova knjiga ima vrlo važnu ulogu u njegovom životu. To je djetetov prvi susret s knjigom. Pomoću nje ono uči, spoznaje i razvija se.

2.2. KRATKA POVIJEST SLIKOVNICE

Prva slikovnica zvala se *Orbis sensualium pictus* (Osjetilni svijet u slikama), a tiskana je 1658. godine u Nurnbergu sa svrhom obrazovanja djece. Njezin je autor Jan Amos Komensky, češki teolog i pedagog. M. Crnković i D. Težak ističu kako je, prema današnjem shvaćanju, to u stvari bila ilustrirana knjiga i to namijenjena učenicima, a ne predškolskoj djeci. Ipak, kasnije bogato ilustrirane knjige o prirodi, životu i umjetnosti iz kojih se učilo u 18. stoljeću izrađivale su se po uzoru na nju pa se uzima kao početak slikovnice. Autori napominju da su prva djela namijenjena djeci stvarana s isključivo didaktičkom svrhom, dok su im teme bile vjerske. (Crnković i Težak, 2002.)

U Europi se ocem slikovnice smatra J. Bertuch, nakladnik iz Weimara koji je 1792. godine objavio *Slikovnice za djecu*. Imale su 12 dijelova i sadržavale 6000 bakroreza. Bertuchu je bilo važno da *Slikovnice* budu dostupne što većem broju ljudi pa ih je osim u kompletu, prodavao i pojedinačno. Vjerovao je da slikovnica pripada u dječju sobu jednako kao krevetić ili lutka te da su slike put za najranije poučavanje djece. (Čičko, 2000.)

Prema Štefki Batinić i Berislavu Majhutu, knjige koje sadrže bilo kakvu ilustraciju sve do 19. st. nazivale su se *Bilderbuch*. Kasnije se pojam suzio na knjige u kojima prevladavaju slike i to samo na one namijenjene maloj djeci. Autori dalje navode kako je slikovnica doživjela procvat s pojavom tiskarskog stroja te su u to doba slikovnice počele poprimati današnji izgled. Slikovnice su postale raznovrsnije, u bojama i od različitih materijala (tkanina, plastika, karton i sl.), a sama proizvodnja postala je masovnija. Slikovnice *Majka Hubbard* i *Bal leptira* započele su pravi trend slikovnica kako ih shvaćamo danas. Izdao ih je engleski nakladnik John Harris koji je prvi počeo izdavati bogato ilustrirane knjige za malu djecu početkom 19. st. Nakladnici Dean & Co. izdavali su jefine, a tematski raznovrsne slikovnice kao i one velikih formata te nepoderive slikovnice pa su također odigrali veliku ulogu u razvoju slikovnice. Batinić i Majhut navode kako je najpoznatiju slikovnicu 19. stoljeća napisao frankfurtski liječnik Heinrich Hoffmann. Zvala se *Struwwelpeter* (Janko Raščupanko), a rezultat je autorova nezadovoljstva ponudom slikovnica što ga je nagnalo da sam izradi jednu kao poklon svome trogodišnjem sinu za Božić 1845. godine. U Hrvatskoj se ova slikovnica pojavila tek 1925. godine. (Batinić i Majhut, 2001.)

Iako slikovnica postoji već od 17. stoljeća, Srećko Jelušić navodi kako je tek 20. stoljeće uistinu stoljeće slikovnice. Tada je došlo do velikih društveno-ekonomskih i civilizacijskih promjena koje su uzrokovale da djeca sve manje vremena provode igrajući se vani, a sve više u stanovima. Jelušić upravo u urbanizaciji pronalazi najveći razlog zbog kojega je slikovnica

često bila jedini dječji izvor spoznaje o svijetu i životu. Kasnije joj se pridružuju televizija i ostala tehnologija. (Jelušić, 2012.)

Vidljivo je kako uloga i značenje slikovnice tijekom vremena rastu da bi u 20. stoljeću preuzela primat u književnosti za ranu i predškolsku dob.

2.3. POČECI SLIKOVNICE U HRVATSKOJ

Prema Š. Batinić i B. Majhutu prva ilustrirana knjiga za djecu u Hrvatskoj prijevod je *Robinzona* autora Antuna Vranića pod naslovom *Mlajssi Robinzon: iliti jedna kruto povolya, y hasznovita pripovezt za detczu* objavljen 1796. godine. Autori još navode kako su se tijekom 19. stoljeća počele sve češće pojavljivati knjige s ilustracijama, pri čemu su samo tekstovi bili hrvatskih autora, a ilustracije najčešće njemačkih i engleskih. Sredinom 19. stoljeća pojavili su se i časopisi za mlade s ilustracijama, isprva crno-bijelim, a zatim i u boji da bi se krajem istog stoljeća pojavile prve prave slikovnice na hrvatskom jeziku, u kojima i ilustracije sve više preuzimaju hrvatski ilustratori. Batinić i Majhut kao najstariju pronađenu hrvatsku slikovnicu navode slikovnicu autora Josipa Milakovića pod naslovom *Domaće životinje* objavljenju 1885. godine. (Batinić i Majhut, 2001.) Međutim, novija istraživanja su pokazala da je najstarija hrvatska slikovnica *Mala zvernica* iz 1864. godine, u izdanju Hartmana. (Hameršak i Zima prema Verdonik, 2015.) Pretpostavlja se da su postojale i starije, ali nije sačuvan niti jedan primjerak.

Sam pojam *slikovnica* prvi se put pojavio u Hrvatskoj 1869. godine u Hrvatsko-njemačkom rječniku Ivana Filipovića uz alternativni oblik *slikovnjak*. Prva slikovnica čije je autorstvo u potpunosti hrvatsko (pisac, ilustrator i nakladnik) je *Dječja čitanka o zdravlju* iz 1927. godine. Tekst je napisala Ivana Brlić-Mažuranić (nepotpisana), ilustrator je Vladimir Kirin, a izdao ju je Higijenski zavod. Nakon toga, tridesetih godina 20. st., na scenu stupaju autori specijalizirani za pisanje i ilustriranje slikovnica. Najpoznatiji među njima su pisac Dinko Chudoba koji je pisao isključivo slikovnice, te ilustratori Andrija Maurović i već spomenuti Vladimir Kirin. (Batinić i Majhut, 2000.)

Pojam autorstva dječje knjige i autorstva slikovnice dobili su pravo značenje tek od šezdesetih godina 20. stoljeća s utemeljenjem nagrade za najbolji tekst i ilustraciju dječje knjige *Grigor Vitez* 1967. godine što je u skladu sa svjetskim trendovima (*Andersenova nagrada* - piscima od 1956., a od 1966. godine i ilustratorima). Postoji još i nagrada *Kiklop* u 12 kategorija među kojima je i slikovnica godine te *Ovca u kutiji*, književno-likovna nagrada za najbolju hrvatsku slikovnicu koja se dodjeljuje od 2005. godine. (Verdonik, 2015.)

2.4. FUNKCIJE SLIKOVNICE

Svaka dječja knjiga pa tako i slikovnica ima funkcije koje ispunjava i sve su one bitne za dijete koje sazrijeva. Funkcije slikovnice često određuju i vrstu kojoj neka slikovnica pripada. Osnovne funkcije koje navodi Peter Čačko su: informacijsko-odgojna, spoznajna, iskustvena, estetska i zabavna (Čačko, 2000.). I. Martinović i I. Stričević pridodaju im još govorno-jezičnu funkciju. (Martinović i Stričević, 2011.)

Informacijsko-odgojna funkcija

Pomoću slikovnice djetetu se mogu lakše objasniti veze i odnosi između stvari i pojava. Ono tako uči razmišljati (analizirati, uspoređivati i sl.), a razvija i apstraktno razmišljanje te shvaća da je knjiga izvor znanja. Putem slikovnice može dobiti odgovore na mnogobrojna pitanja, a ponekad i rješenja nekih problema. Sadržaj slikovnice osim što informira, dijete i odgaja jer uči o lijepom ponašanju, odnosima u obitelji i šire, higijeni i zdravlju, izražavanju osjećaja i sl. pa tako upoznaje svijet koji ga okružuje. (Čačko, 2000; Martinović i Stričević, 2011.)

Spoznajna funkcija

Dijete svakodnevno uči i spoznaje nove stvari o svijetu oko sebe, a slikovnica mu omogućuje da provjeri svoja znanja i spoznaje o svemu što ga okružuje pa mu tako pruža povratnu informaciju o njihovoj točnosti i adekvatnosti. (Čačko, 2000.)

Iskustvena funkcija

Podsredstvom slikovnice dijete može spoznati sve ono što ne može neposredno doživjeti. Tako slikovnica može dijete naučiti o postojanju drugih kultura i naroda, kao i pojedinaca koji su drugačiji (intelektualno ili fizički) ili pak o traumama rata i nasilja. (Nikolajeva prema Martinović i Stričević, 2011.) Dijete iz grada putem slikovnice upoznaje se sa životom na selu (npr. domaćim životinjama), a seoska djeca saznavaju o životu u gradu (npr. u neboderu). Dijete na isti način može saznati i o načinima života u prošlosti, starim zanatima te dalekim zemljama u koje ne može samo otići. Slikovnica također povezuje generacije jer djeci obično čitaju odrasli pa im mogu prenijeti i svoja znanja i iskustva o nekoj temi. (Čačko, 2000.; Martinović i Stričević, 2011.)

Estetska funkcija

Slikovnica kod djeteta stvara osjećaj za lijepo, razvija inteligenciju i izaziva emocije što djetetu pomaže razviti osjećaje i izgraditi pozitivan odnos prema svijetu i prema drugim ljudima. Slikovnica također potiče i zanimanje za književnost. Likovni i grafički izrazi izazivaju kod djeteta zanimanje i pomažu mu razviti ukus. (Čačko, 2000.)

Zabavna funkcija

Igra i zabava su od presudne važnosti za dijete i na ove aktivnosti otpada veći dio njegovog aktivnog vremena. Dijete kroz igru upija znanje koje na prvi pogled možda nije vidljivo. Hoće li se djetetu slikovnica svidjeti ili ne, ovisi upravo o količini zabave koju mu pruža pa bez zabave nema ispunjenja ostalih njezinih funkcija. Zbog toga P. Čačko navodi kako zabavna funkcija nije manje važna od ostalih funkcija slikovnice. (Čačko, 2000.) Što je slikovnica zabavnija i zanimljivija djeci, to će ona htjeti veću interakciju s njome pa će više i naučiti.

Govorno-jezična funkcija

Slikovnica potiče razvoj predčitačkih vještina i postavlja temelj kasnijem samostalnom čitanju. Uz slikovnicu se uče slova i glasovi, razvija se i obogaćuje rječnik, a također se upoznaju karakteristike teksta i načini njegovog funkcioniranja. (Martinović i Stričević, 2011.)

Navedene funkcije u slikovnicama su čvrsto isprepletene i međuovisne. Stoga slikovnica gotovo nikad ne ispunjava samo jednu funkciju. Suvremena slikovnica sadrži pedagoške, psihološke, umjetničke i jezične potencijale te tako utječe na dijete u skladu s njegovim potrebama. Djeca žele učiti, stvarati i istraživati. Zato je uobičajeno reći da „upijaju“ poput spužvica znanja sa svih strana i pri tome se služe svime što im je nadohvat ruke. Tako i slikovnica ima ulogu da djeca pomoću nje spoznaju svijet i život oko njih.

2.5. VRSTE SLIKOVNICA

Kod vrsta slikovnica ne postoji univerzalna klasifikacija. Razne su podjele slikovnica prema vrstama ovisno o brojnim kriterijima koji se često preklapaju što klasifikaciju čini još težom. Berislav Majhut i Diana Zalar među autorima su koji uzimaju u obzir mnoge faktore pa je njihova podjela slikovnica široka: prema obliku (leporello, pop-up, nepoderive, slikovnica-igračka, multimedijaska slikovnica), prema sadržaju (o životinjama, svakodnevnom životu, igrama, abecedi), prema likovnoj tehnici (fotografske, lutkarske, slikovnice stvarnih dječjih crteža i crteža umjetnika, strip-slikovnice), prema strukturi izlaganja (narativne, tematske) te prema sudjelovanju recipijenata (one koje dijete čita samostalno, one u kojima je potrebna asistencija odrasle osobe, interaktivne). (Majhut i Zalar, 2012.)

Drugi pak autori slikovnice dijele primarno s obzirom na funkciju pa tako kod Z. Diklića, D. Težak i I. Zalara nalazimo jednostavnu podjelu na slikovnice spoznajnog tipa i slikovnice poetskog tipa (Diklić i sur., 1996.), a kod M. Crnkovića i D. Težak podjelu na poučne ili informativne i umjetničke slikovnice. (Crnković i Težak, 2002.) Autorice I. Martinović i I. Stričević pridodaju im još i problemske pozivajući se na Hrvatsko knjižničarsko društvo koje dijeli slikovnice na problemske, spoznajno-pojmovne i svjetske klasike za najmlađe-umjetničke slikovnice. (Martinović i Stričević, 2011.) Hela Čičko također piše o novom žanru koji se pojavio u Zapadnoj Europi - problemskim slikovnicama. (Čičko, 2000.)

Spoznajno-pojmovne slikovnice

Radi se o slikovnicama putem kojih dijete upija znanja iz života i tako upoznaje prirodu i društvo koji ga okružuju. Često uvode djecu u pojedine predmete kao što su kemija, matematika, pomažu u usvajanju predčitačkih vještina i pisane riječi. Također na zanimljiv i često duhovit način govore o svakodnevnim stvarima, pojavama i vrijednostima kao što su riječi, boje, brojevi, životinje, biljke, vrijeme, ljubav, prijateljstvo, pristojnost, zdravlje i sl. U sadržaju se, dakle, očituje njihova edukativna i odgojna uloga u životu djeteta. (Diklić i sur., 1996., Crnković i Težak, 2002.)

Umjetničke slikovnice

Ovakve slikovnice ne pružaju djeci konkretna znanja već djeluju na njihovu maštu, ukus i etiku. Umjetnička slikovnica uspostavlja unutarnji odnos između čitatelja i svijeta. Ovdje pripadaju dječje pjesmice, narodne i umjetničke bajke i priče, basne, realističke crtice i pripovijetke. Radi se dakle o djelima s fabulom koja nemaju spoznajnih dimenzija, nego umjetničku misiju, a prate djecu od kolijevke i prvih koraka pa do kraja djetinjstva i uvijek nose u sebi neko iskustvo i poruku. (Diklić i sur., 1996., Crnković i Težak, 2002.)

O popularnosti bajki i priča svjedoče česte adaptacije klasičnih bajki za filmsko platno. Najpoznatiji po svojim animiranim verzijama klasičnih bajki i priča za djecu je studio Disney iz kojega u novije vrijeme izlaze također igrane adaptacije popularnih crtanih filmova. Samo u posljednjih pet godina vidjeli smo Pepeljugu (*Cinderella*), Snjeguljicu u čak dvije adaptacije (*Snow White and the Huntsman* i *Mirror Mirror*), Trnoružicu ispričanu iz perspektive zle vile (*Maleficent*) te Ljepoticu i zvijer (*Beauty and the Beast*). Brojne igrane adaptacije animiranih bajki mogu ukazivati na nedostatak svježih ideja u Hollywoodu, ali ipak više govore o univerzalnosti i „nepotrošivosti“ klasičnih motiva.

Problemske slikovnice

Neki autori kao posebnu vrstu slikovnice izdvajaju problemsku slikovnicu. (Čičko, 2000; Martinović i Stričević, 2011.) Prema H. Čičko moderna se slikovnica „nastoji približiti svakodnevnom, stvarnom životu, ne priznavajući pritom postojanje tabu-tema. Ni jedna životna situacija nije toliko neugodna ili neobična da se o njoj ne bi moglo progovoriti i riječju i slikom.“ (Čičko, 2000: 18). Problemske slikovnice bave se odnosima u obitelji i društvu s djetetom u centru zbivanja. Progovaraju o rođenju, smrti i svemu između: ljubomori, raznim strahovima, bolesti, rastavi roditelja, nasilju i sl. (Čičko, 2000.) Riječ je o slikovnicama koje pomažu djeci suočiti se s problemima s kojima se susreću tijekom odrastanja te pronaći rješenja za te probleme. Zbog toga je zajedničko djelo stručnjaka iz različitih polja. Primarni su naravno, pisac i ilustrator, ali važnu ulogu imaju i psiholog, pedagog, odgajatelj, pedijatar i dr. (Martinović i Stričević, 2011.)

Ovdje treba spomenuti također **digitalne (elektronske, računalne) slikovnice** koje su u svijetu već uobičajen oblik slikovnice. Za njihovu izradu i korištenje potrebna je primjena novih tehnologija. (Martinović i Stričević, 2011.). Svojevrсна poveznica između klasičnih i digitalnih slikovnica su **interaktivne**, a zatim i **multimedijalne slikovnice** te ih je stoga također potrebno izdvojiti.

Interaktivne slikovnice djeci su zanimljive jer mogu aktivno sudjelovati i otkrivati detalje u priči potežući dijelove, otvarajući prozorčice, postavljajući magnetiće, lijepeći naljepnice, doctavajući dijelove slika i sl. (Majhut i Zalar, 2012.) Slikovnice koje uz sliku i tekst sadrže i zvuk nazivaju se multimedijalnim. One su često i interaktivne jer se zvučni efekti aktiviraju pritiskom na određene dijelove slikovnice. (Martinović i Stričević, 2011.)

O ovim će vrstama slikovnica biti nešto više riječi u poglavlju *Slikovnica i razvoj suvremene tehnologije*.

2.6. SUVREMENA HRVATSKA SLIKOVNICA

U mnoštvu naslova koje nam se danas nude, nije lako odabrati kvalitetnu slikovnicu. Mnogo je onih koje Mira Čudina Obradović naziva kič slikovnicama. To su slikovnice upitne kvalitete sa stereotipnim i nemaštovitim likovima i jezično lošim tekstovima. Vizualno mogu biti dopadljive, ali nemaju pravu estetsku vrijednost. Autori teksta i ilustracija najčešće nisu navedeni pa je to jedan od načina njihovog prepoznavanja. Međutim, postoje i kvalitetne slikovnice koje su napisali pisci za djecu, a ilustracije naslikali slikari. Ovakve slikovnice uvlače djecu u priču bogatim i maštovitim ilustracijama te lijepim i bogatim jezikom. Kako bismo ih lakše pronašli, autorica savjetuje odlazak u dječje odjele knjižnica te obraćanje pozornosti na kvalitetu prodajnog mjesta. (Čudina Obradović, 1995.)

Umjetničke suradnje književnika i likovnih umjetnika postoje u novije vrijeme i u Hrvatskoj. M. Verdonik navodi neke lijepe primjere među kojima su: serija slikovnica za najmlađe o medvjediću Hrkalu i njegovim prijateljima likovne umjetnice Jelene Brezovec i književnice Jelene Pervan; *Priče o Smotancima* – serija slikovnica i romana za predškolce i školarce ilustratorice Gordane Ivković i književnice Ivane Francišković; suradnja na više slikovnica (npr. *Mjesečeva splav*) književnice Sanje Lovrenčić i ilustratorice Pike Vončine; tri zavičajne slikovnice koje su objavili autorica tekstova Elizabet Jovanović i ilustrator Vedran Ružić (*Mačak z Voloskega*, *Vincent z Kastva* i *Vid z Reki*); niz slikovnica i ilustriranih knjiga o znamenitim Dubrovčanima u izdanju dubrovačkog ogranka MH. (Verdonik, 2015.)

Autorica se dotiče i prodora slikovnica u druge medije i obratno pa spominje primjer slikovnica nastalih prema serijalu filmova o profesoru Baltazaru i seriju slikovnica nastalih prema predstavama Gradskog kazališta lutaka Rijeka. Kao primjer prebacivanja slikovnice u kazalište navodi predstavu Dječjeg kazališta Branka Mihaljevića u Osijeku naziva *Nije me strah* iz 2016. godine, koja je nastala prema istoimenoj slikovnici književnice Dubravke Pađen Farkaš i ilustratora Dražena Jerabeka, objavljenoj 2011. godine. (Verdonik, 2015.)

3. MULTIMEDIJALNO OKRUŽENJE

3.1. MEDIJI

Termin *medij* potekao je od latinske riječi *medium* što znači: „1. ono što se nalazi u sredini ili što predstavlja sredinu, sredina, srednji put; 2. fiz. sredina, posrednik, ono kroz što se prenosi djelovanje; pomoćno sredstvo, sredstvo uspoređivanja.“ (Anić, 2002: 865)

Prema Katarini Vuković Peović termin *medij* ima dvojako značenje. U širem smislu medij se shvaća kao posrednik, odnosno pomoćno sredstvo, dakle svaki izraz i vrsta komunikacije koji prenose neko značenje. Po ovom shvaćanju mediji su tekst, slika, zvuk i sl. Ipak, kada govorimo o medijima, najčešće mislimo na uže, računalno-tehnološko značenje, gdje medij znači suvremeno sredstvo za prenošenje informacija. Ta su sredstva novine, radio, televizija, internet i sl. (Vuković Peović, 2013.) Ovi se mediji nazivaju još i masovni ili masmediji jer služe za informiranje, obrazovanje i zabavu najširih slojeva stanovništva.

Kada su se krajem 20. st. razvila računala, tehnološko-industrijska revolucija iz prethodnog stoljeća preselila se na novo područje te je započela tzv. računalna ili digitalna era. Iako je otada prošlo više od trideset godina termin koji bi najbolje opisao medije bazirane na digitalnoj tehnologiji nije se još ustalio. U upotrebi su termini *novi*, *digitalni/elektronski* i *interaktivni mediji* te *računalno-posredovana komunikacija (CMC)*. Martin Lister i ostali autori u knjizi *New Media: a critical introduction* navode kako je termin *novi mediji* stekao prednost jer uključuje mnoga značenja pa je obuhvatniji od alternativa. Ovo ističu kao bitno jer novi mediji imaju puno širu i složeniju ulogu posrednika u komunikaciji koju nije moguće opisati samo računalnim terminima. Novi mediji često ulaze u područje komunikacijskih znanosti i umjetnosti. (Lister i sur., 2009.) Ipak, niti termin *novi mediji* nije potpuno prikladan pa K. Peović Vuković navodi: „Ako uzmemo u obzir da je svaki medij jednom bio nov, 'novost' ovih medija počiva jedino na činjenici da se oni pojavljuju i razvijaju u našoj suvremenosti.“ (Peović Vuković prema Gabelica i Težak, 2015.) Danas se pod pojmom *mediji* najčešće podrazumijevaju upravo novi mediji: internet, društvene mreže, video i elektronske igre i sl.

Nada Zgrabljčić Rotar navodi kako su novi mediji najrasprostranjenije sredstvo komuniciranja današnjice. Ključni pojmovi za njihovo razumijevanje su interaktivnost, inovativnost i konvergencija. Putem novih medija možemo komunicirati, informirati se, obrazovati i zabavljati u svakom trenutku i na svakom mjestu. Pojmom *novi mediji* obuhvaćeni su također tehnički uređaji putem kojih pristupamo ovim sadržajima, a to su mobilni telefon, i-phone, tablet, osobno računalo i sl. Posebno mjesto zauzima internet bez

kojeg je život danas nezamisliv. Internet kao medij nudi beskrajne mogućnosti. Povezanost i decentralizacija informacija nude korisniku mogućnost komuniciranja s milijardama ljudi u cijelom svijetu. Upravo zbog mogućnosti komuniciranja s drugima internet se smatra medijem. Međutim, nastavlja Zgrabljic Rotar, ono što omogućava je daleko više od same komunikacije. Putem interneta osoba se može socijalizirati, informirati, obrazovati i zabaviti. Korištenje internetom postalo je dio svakodnevnog života. Internet osim toga objedinjuje sve medije. Gledanje televizije, telefonski razgovori, slušanje radija i igranje računalnih igara samo su neke od mogućnosti. Internet ubrajamo u nove medije zato jer se bazira na novijim tehnološkim spoznajama i zato jer nudi interaktivne i multimedijske sadržaje. Sveukupan razvoj tehnologije i svaka nova tehnološka inovacija polaze od povezivosti na internet. (Zgrabljic Rotar, 2011.)

Iako je svijet postojao dugo prije pojave i starih i novih medija (filma, televizije, računala, interneta, tableta, mobitela i videoigara), danas ne možemo zamisliti život bez medija jer nam olakšavaju ubrzani tempo života i donose velike koristi. (Martinić prema Ilišin i sur., 2001.)

Za ovaj rad bitna je činjenica da mediji imaju velik socijalizacijski potencijal, a to se posebno odnosi na djecu koja odrastaju i sazrijevaju pa se velik broj istraživanja bavi ulogom medija u životu djece. (Ilišin, 2003.)

3.2. DJECA I MEDIJI

Razvojem tehnologije ona je postala dostupna velikom broju ljudi. Utjecaj medija je zbog toga jačao pa je došlo do velikih promjena u društvu, među ostalim i u odgoju djece. U dječjim životima tehnologija danas igra veliku ulogu. Jedna od najvećih promjena u medijskom svijetu u zadnjih desetak godina je upotreba mobilnih telefona među djecom. Djeca šalju poruke, slušaju glazbu, igraju igrice ili gledaju video i nikome to više nije neobično. Svi masovni mediji, a najviše televizija i internet imaju velik i snažan utjecaj na djecu. Ovaj utjecaj malo ublažava činjenica da je za pristup internetu potrebno ili znati upravljati uređajima kao što su računalo, pametni telefon i tablet ili pak, roditeljska pomoć. Prema Petri Robotić, upravo roditelji imaju danas posebno težak zadatak jer moraju odrediti koliko vremena djeca mogu/trebaju/smiju provesti pred ekranima. Taj im zadatak dodatno otežava činjenica što se većina današnjih roditelja s tehnologijom susrela kasnije nego nove generacije djece koje se s njom rađaju pa Robotić navodi: „Dok su se prijašnje generacije koristile novim tehnologijama u svojem slobodnom vremenu ili za obavljanje različitih zadataka, ova ih generacija upotrebljava kontinuirano kao način života, zapravo, *'tehnologijom se ne koriste, nego je žive'*. (Car prema Robotić, 2015: 82) Od malih nogu posjeduju odličnu informatičku pismenost i mnogo se bolje razumiju u suvremenu tehnologiju od roditelja, što dovodi do toga da djeca lako mogu manipulirati roditeljima u korištenju ovim medijem.“ (Ružić prema Robotić, 2015: 82).

Djeca su ujedno najosjetljiviji konzumenti medija. Prema V. Ilišin njihova ranjivost proizlazi iz činjenice da djeca prolaze kroz intenzivan proces socijalizacije te su vrlo podložna različitim utjecajima. Ovo se prvenstveno odnosi na djecu predškolske dobi čije se kritičko mišljenje i sposobnost logičkog zaključivanja još razvijaju pa su zbog toga više podložna negativnom utjecaju medija. Predškolska djeca fokusiraju se npr. na vizualne aspekte televizije, ali ne prate uvijek radnju i nisu uvijek sposobna razlučiti stvarno od nestvarnog. Ipak, i pored te činjenice, djeca uz medije dnevno provode tri do četiri sata, najviše uz televizor, video-igre i internet. (Ilišin i sur., 2001.)

Podsredstvom televizije bombardirani smo ogromnim brojem slika i priča svaki dan. Riječ je o snažnim oblicima komunikacije jer upravo slike i priče neposredno utječu na emocije i formiranje shvaćanja svijeta, ponašanja, mišljenja, vrijednosti i stila života. O činjenici da djeca gledaju televiziju već od najranije dobi, zapravo puno prije nego što su sposobna razlikovati stvarni od imaginarnog svijeta, govore također Kenn Apel i Julie J. Masterson koji navode kako istraživanja pokazuju da prosječno dijete provodi više vremena

gledajući televiziju nego baveći se bilo čime drugime. Djeca su često zaokupljena radnjama i likovima u serijama i emisijama koje gledaju. Vole o tome razgovarati, rekreirati scene i imitirati likove. Neke predmete i zbivanja na televiziji prepoznaju iz vlastitog života pa su im još i bliskiji. U stvari, zaključuju autori, televizija se u nekim slučajevima može usporediti s pokretnom slikovnicom. (Apel i Masterson, 2004.) O želji djece da budu poput likova koji im se sviđaju iz crtanih filmova govori također Nensi Blažević u članku *Djeca i mediji – odgoj na »televizijski« način*. Autorica navodi kako su djeca privržena omiljenome liku što ih čini podložnijima utjecaju medija. (Blažević, 2012.)

Većina djece danas ima televizor u svojoj sobi, a velik broj djece jede i uspavljuje se pred televizijskim ekranom. Televizija ima ulogu u socijalizaciji djece, ali samo do određenog nivoa. Ona ne može djeci dati vještine koje mogu steći samo u stvarnom životu. Televizija djecu može mnogočemu naučiti i lijepo zabaviti, ali prečesto gledanje televizije ima negativne utjecaje: sklonost debljanju, agresivno ponašanje, strah od svijeta izvan doma, loši primjeri putem TV likova kao što su pušenje, pijenje alkohola, stvaranje predrasuda i stereotipa. (Krilić, 2010.)

Internet također ima mnoge koristi i pozitivne strane, a P. Robotić, služeći se podacima Hrvatske sekcije Međunarodnog policijskog udruženja¹, navodi sljedeće: brza i laka dostupnost informacija, motivacija za učenje, izvor zabave, brza i laka komunikacija bez obzira gdje se nalazili, razmjena iskustava, mišljenja i informacija, poboljšavanje vještine pisanja djece i mladih, poticanje kreativnosti, poticanje razvoja strategija rješavanja problema i selekcije informacija. Robotić o internetu još kaže: „Omogućio nam je edukaciju, komunikaciju i zabavu, sve u isto vrijeme. Omogućio nam je da upoznajemo druge ljude i kulture, da putujemo, kupujemo, kao i da pokažemo svoja znanja i talente milijunima ljudi širom svijeta. Možemo putem interneta pružiti pomoć i utjehu jedni drugima u teškim trenucima ili podijeliti radost u trenucima sreće, informirati se o pitanjima koja nas zanimaju i razmijeniti iskustva s drugima.” (Robotić, 2015: 82). Međutim, ističe Robotić, internet ima i drugu, mračniju stranu. Kako djeca provode sve više vremena na internetu, družeći se na društvenim mrežama i igrajući mrežne igre, tako se pojavila i ovisnost o internetu i o videoigramama, kojima su najviše podložni mladi, posebno djeca. (Robotić, 2015.)

Može se zaključiti kako televizija i internet nisu sami po sebi niti dobri niti loši. Treba ih odgovorno koristiti tražeći kvalitetne i korisne sadržaje te ih tako pretvoriti u moćnog saveznika u odgoju i obrazovanju.

¹ IPA - International Police Association

3.3. MEDIJSKA PISMENOST

Kada se govori o utjecaju medija na djecu ističe se potreba medijskog odgoja, odnosno odgoja za medije, a u prvom su planu pojmovi medijske pismenosti i medijske kompetencije. „Medijska pismenost odnosi se na razinu stjecanja vještina vezanih za neki konkretan medij, kao što je informatička pismenost, filmska umjetnost ili za skupine medija kao što je tehnološka ili digitalna pismenost, dok medijska kompetencija uključuje sve različite vrste pismenosti; ne samo vještine, nego također znanje i upućenost kao sredstva pri sprečavanju medijske manipulacije.” (Tolić prema Blažević, 2012: 481).

Djeca su zasićena medijskim sadržajima i prije nego što krenu u školu. Pokazuju to brojna istraživanja među kojima izdvajamo istraživanje Nensi Blažević provedeno u vrtićkoj skupini djece od četiri do sedam godina. Utvrđeno je kako djeca gledaju televiziju svaki dan i to raznovrsne sadržaje: najviše crtane filmove i dokumentarce, ali i vijesti, sapunice, reklame i dr. Zato im treba pomoći da postanu kritička publika, sposobna razlučiti pravu od medijske stvarnosti te dobro od lošega. (Blažević, 2012.) Pored televizije, navode Marina Gabelica i Dubravka Težak, danas u svijetu postoji bogata ponuda digitalnih (računalnih) sadržaja za djecu jer se takva djela ne proučavaju te stoga izostaje i njihova kritika, dok su sama djeca „... vjerni korisnici digitalnih medija i tragaju za bliskim im sadržajima.” (Gabelica i Težak, 2015: 862). Vidljivo je koliko je važno naučiti ih „razmišljati svojom glavom“ o medijskim sadržajima. Važnost refleksivne razine, odnosno razmišljanja o ponuđenim sadržajima ističe i V. Ilišin. Ona navodi kako su mediji nezaobilazni dio svakodnevice, a broj im se također stalno povećava pa zaključuje kako je potrebna osposobljenost za korištenje medijima, tj. medijski odgoj. (Ilišin i sur., 2001.)

Većina autora naglašava važnost roditelja kao prvih medijskih odgajatelja te ističu kako je najdjelotvorniji način medijskog opismenjavanja djece razgovor. S djecom treba puno razgovarati: o svemu što ih zanima u vezi medija, o odgledanome filmu u kinu ili emisiji na TV-u. Iz takvog razgovora može se zaključiti kako su medijski sadržaji djelovali na dijete. N. Blažević ističe također važnost gledanja nekih sadržaja zajedno s djetetom što će mu pokazati kako nas zanima ono što je njemu zanimljivo. Istraživanja o tome ukazuju na problem jer vrlo mali postotak djece razgovara s roditeljima o sadržajima koje gledaju/slušaju/čitaju. (Ilišin i sur., 2001.; Blažević, 2012.) Posebno je bitno razgovarati s djecom predškolske dobi koja ne razlikuju realnost od imaginarnih događaja i sklona su zamjenjivanju jednog s drugim. Roditelj mora biti toga svjestan i odgovorno prihvatiti svoju ulogu kako bi mogao pomoći djetetu u medijskom opismenjavanju.

Iako su kućni odgoj i mogućnost razgovora s roditeljima najvažniji, s obzirom na ogroman broj poruka s kojima se djeca susreću, nije se dovoljno obraćati samo roditeljima. N. Blažević u svom radu spominje *Deklaraciju o medijskoj kulturi* koja je usvojena 2012. godine u Zagrebu. (Blažević, 2012.) Deklaracija se obraća roditeljima, ali odgajateljima, učiteljima, profesorima i drugima koji se bave odgojem ili zaštitom djece, kao i samoj djeci i mladima.² Također, Agencija za elektroničke medije i UNICEF, u suradnji s partnerima, predstavili su internetski portal medijskapismenost.hr koji je rezultat kampanje *Birajmo što gledamo*. Zamišljen je kao mjesto na kojem će roditelji, ali i učitelji moći pronaći odgovore i savjete vezane za medijsku pismenost te poboljšati vlastito znanje o funkcioniranju medija. Portal pruža informacije o utjecaju različitih vrsta medija na djecu te obrađuje važne teme poput sigurnosti na internetu te nasilja u medijima. Roditelji se također mogu obratiti stručnjaku za savjet, a upravo to bi uvelike trebalo olakšati komunikaciju s djetetom.³

² <http://www.djecamedija.org/?p=62>

³ <http://www.medijskapismenost.hr/>

3.4. SPECIFIČNOSTI KOMUNIKACIJE NOVIH GENERACIJA

Između današnjih i nekadašnjih generacija djece postoje ogromne razlike. Ovo je područje kojim se bavi Marc Prensky koji kaže kako su današnja djeca puno zrelija, a prema istraživanjima, i puno inteligentnija od vršnjaka iz prethodnih generacija. Današnja djeca drugačije razmišljaju i rješavaju probleme što je rezultat digitalnog okruženja u kojemu žive, a to je iznimno važno za obrazovanje i načine učenja. Generacije rođene u doba digitalnih tehnologija, odrasle s tehnologijom i tehničkim uređajima i izložene najrazličitijim medijskim sadržajima od rođenja, Prensky naziva *digitalnim urođenicima*. Oni su izvorni govornici digitalnog jezika računala, videoigrica i interneta. Pojednostavljeno, radi se o osobama rođenim krajem devedesetih ili nakon 2000. godine što znači da su ta djeca već i studenti, a načini poučavanja, ističe Prensky, nisu se bitnije promijenili u tom razdoblju. Pojam je Prensky prvi put upotrijebio u tekstu *Digital Natives, Digital Immigrants (Digitalni urođenici, digitalni doseljenici)*, objavljenom u časopisu *On the Horizon* 2001. godine. Generacije odrasle prije digitalne revolucije, bez stalne interakcije s medijima, naziva *digitalnim pridošlicama (doseljenicima)* koji će to uvijek biti, bez obzira u kolikoj su mjeri prihvatile tehnologiju. Generacije digitalnih urođenika drugačije su, navikle na ubrzano primanje informacija. Vole raditi paralelno više stvari, draži im je nasumični pristup u učenju i radu, više vole igre nego *ozbiljan* rad, a najbolje rade u internetskom okruženju. (Prensky, 2001. u *Edupoint*, 2005.)

Prema Jeleni Horvat, digitalni urođenici plivaju u multimedijским vodama poput riba. Navikli su sami birati sadržaje koje će gledati, prije će poslati poruku nego razgovarati, vole da slike (fotografije, dijagrami) prethode tekstu. Tehnologija im nudi brze povratne informacije pa ni u drugim područjima života nemaju strpljenja već žele pohvalu i nagradu odmah. Problem nastaje zbog toga što bi doseljenici koji su naučili rabiti tehnologiju u nekim kasnijim godinama života, trebali istome podučiti urođenike koji su s njom odrasli i žive tehnologiju od rođenja. Koliko se god doseljenici prilagodili tehnologiji, njihove metode poučavanja su zastarjele, ali isto tako, navodi Horvat, ne mogu se potpuno odbaciti svi tradicionalni sadržaji poput vještina pisanja, čitanja, računanja, apstraktnog mišljenja ili logičkog zaključivanja. Izazov je u pronalaženju načina prezentiranja ovih sadržaja novim generacijama. (Horvat, 2013.)

Marina Gabelica također primjećuje kako današnja djeca imaju drugačije zahtjeve nego nekadašnja jer drugačije razmišljaju. Ona navodi kako se proces mišljenja ubrzao pa djeca lakše interpretiraju informacije, sposobna su obavljati više istovremenih radnji, lakše

pronalaze prečace do cilja i do njega često uspješno dolaze, ali nemaju strpljenja (ako brzo ne dođu do cilja, od istog odustaju), a nedostaje im i razumijevanje uzročno-posljedičnih aktivnosti koje će ih do cilja dovesti (zbog usmjerenosti na cilj, put im nije važan). Ova promjena u razmišljanju dogodila se pod utjecajem novih medija. Živimo u dominantno vizualnoj kulturi, što znači da slika dominira nad tekstem, a to je dovelo do novog načina čitanja pa samim time i razumijevanja pročitanog. (Gabelica, 2012.)

3.5. SLIKOVNICA I RAZVOJ SUVREMENE TEHNOLOGIJE

Razvojem novih tehnologija razvili su se i novi oblici slikovnice. Nakon klasične slikovnice pojavila se multimedijalna, a zatim i elektronska (digitalna) slikovnica. Novi oblici nisu istisnuli klasičnu slikovnicu već egzistiraju zajedno.

Multimedija (lat. *multus* = mnogi, više + lat. *medium* = sredina, posrednik) označava kombiniranje različitih medija da bi se stvorila smisljena cjelina. Hrvatski jezični portal definira multimediju kao računalni način prikazivanja podataka spajanjem audio i video sastavnica (zvuk, glas, animacija, video isječci) koji omogućuju kvalitetniju i potpuniju uporabu računala (npr. u igrama, digitalnim enciklopedijama i sl.) Kombinirati se mogu tekst i slika, tekst i zvuk ili tekst, slika i zvuk. Cilj multimedije je zaokupljanje više naših osjetila kako bi doživljaj prenesene poruke bio potpuniji, a sve to sa svrhom što zanimljivijeg, privlačnijeg i stvarnijeg prenošenja informacija. (Hrvatski jezični portal)

Multimedija ne postoji samo u računalnom, odnosno digitalnom obliku već je postojala i prije pojave računala. Film, kazalište ili televizija – sve su to multimedijalni formati. Ipak, kada danas govorimo o multimedijalnom sadržaju mislimo prvenstveno na kombinacije teksta, slike (pokretne ili nepokretne), zvuka, animacije i videa objedinjenih uz pomoć računala. Zbog ovakvog shvaćanja multimedije često se multimedijalna slikovnica izjednačava s digitalnom pa tako Silko Štefančić definira multimedijalnu slikovnicu kao multimedijalnu ili elektronsku knjigu namijenjenu ponajprije djeci koja se kao oblik tek počinje rabiti. Kao osnovne elemente multimedijalne slikovnice navodi tekst, sliku, zvuk, animaciju i interaktivnost dok je način uporabe takve slikovnice prema njemu zasnovan na međudjelovanju dječjeg svijeta i novih tehnologija te njihovoj interaktivnosti, odnosno filozofiji *learn through play*. (Štefančić, 2000.)

Multimedijalni digitalni sadržaj može biti linearan ili interaktivan. Kod linearnog multimedijalnog sadržaja i dalje gledamo i čitamo, samo umjesto iz knjige sada koristimo ekran računala, dok kod interaktivnog sadržaja sami njime upravljamo što nam omogućava biranje i odlučivanje, kao i utjecanje na program. M. Gabelica u članku *Poticanje čitanja uz nove medije* navodi: „Osnovno obilježje (tradicionalnih) priča jest – linearnost.“ (Gabelica, 2012: 4). Autorica nastavlja kako to znači da priču razumijevamo čitajući je od uvoda, preko zapleta do raspleta ne preskačući dijelove teksta. Kod takvoga se čitanja radnja i likovi upoznaju postupno. Prenesena u novi medij ovakva je priča nedinamična i monotona. Knjiga koja se digitalizira (prenese u računalo) sastoji se od crnih slova na bijeloj podlozi, a stranice se okreću kliktanjem miša. (Gabelica, 2012.) Kako je tradicionalna poetika nužna za

razumijevanje priče, ali ne i dovoljna, smatra Gabelica udružena s D. Težak u tekstu *Digitalna dječja književnost* gdje kažu: „Književnost stvorena u novome okolišu zahtijeva poetiku koja će za književni predmet imati ne samo tekstualni dio književnoga djela, već i medijske objekte koji su sastavni dio konstrukcije pripovijedi.“ (Gabelica i Težak, 2015: 859). Nerijetko se tekstu dodaju poveznice (tzv. *linkovi*) o čemu M. Gabelica kaže: „Primjerice, klikom na neku riječ preskačemo odlomak, otvara nam se novi prozor s dodatnim informacijama o pojmu ili iskače skrivena ilustracija i sl.“ (Gabelica, 2012: 4). Ne prati se, nastavlja Gabelica, nužno linearna struktura teksta već se radi o tzv. nelinearnom ili čitanju s prekidima u narativu. Čitatelj preuzima ulogu i slušatelja i gledatelja, a postaje i igrač jer se, zbog interaktivne prirode novog medija, od njega često traži aktivnost. Ovakvo je okruženje multiosjetilno pa naglasak više nije na priči već čitatelj zbog utjecaja multimedije pridaje jednaku, a često i veću pažnju zvuku i animaciji nego sadržaju. (Gabelica, 2012.)

Digitalna poetika uključuje uz tekst još i grafiku, animaciju, glazbu, igru i sl. koji se nalaze u hipermedijskom odnosu. Prema M. Gabelici i D. Težak istodobnu uporabu više medija koji ostaju neovisni označava termin *multimedij*, dok se terminom *hipermedij* želi naglasiti kako se radi o „elementima različite medijske prirode koji ravnopravno sudjeluju u stvaranju pripovijedi.“ (Gabelica i Težak, 2015: 859).

Multimedijalne slikovnice

Multimedijalna slikovnica u sebi povezuje više medija pa uz sliku i tekst koji su sastavnice klasičnih slikovnica, sadrži i zvuk te se ne mora raditi o digitalnoj (elektronskoj) knjizi. Ponekad ovakve slikovnice imaju pridodan CD s pričom ili pjesmicama iz priče ili DVD s filmskom adaptacijom priče i sl. Prema Berislavu Majhutu i Diani Zalar multimedijalna slikovnica često je interaktivna jer zahtijeva, npr. pritisak na gumb da bi se oglasile životinje ili zasvirala melodija. (Majhut i Zalar, 2008.) Već je spomenuto kako su interaktivne i multimedijalne slikovnice most između klasičnih i digitalnih slikovnica. Budući da je danas računalo postalo korisno pomagalo i igračka, a nije više isključivo sredstvo za rad, slikovnice sve češće prelaze iz papirnato oblika u digitalni.

Digitalne (elektronske, računalne) slikovnice

Multimedijalna slikovnica u digitalnom obliku čita se na računalu. S. Štefančić navodi kako multimedijalna slikovnica (misli na digitalnu), jednako kao i tradicionalna u obliku knjige sadrži ilustriranu priču, ali su joj pridodane naracija, glazba i zvučni efekti te animacije. Autor ističe kako je za djetetovo uspješno odrastanje i sazrijevanje vrlo važno bolje razumjeti djetetov svijet jer mu samo tako možemo pomoći u komunikaciji i učenju. Slikovnica je uvijek imala tu ulogu, samo je to danas izraženo kroz novi medij i upotrebom

pomoćnih sredstava (računala). Mišljenja je kako djeci treba pored tradicionalne, ponuditi i digitalnu slikovnicu zbog drugačijih zahtjeva današnje djece u odnosu na nekadašnju, kao i zbog činjenice da su sposobnosti današnje djece na višem nivou. (Štefančić, 2000.) Svakako je bolje da djeca uče i spoznavaju svijet putem što brojnijih i raznovrsnijih izvora. Digitalna slikovnica bolje je prilagođena današnjoj djeci i vremenu u kojemu žive. Digitalna slikovnica kao i tradicionalna omogućuje djetetu da uči kroz igru koja se temelji na istraživanju dječjega svijeta, samo su danas i nove tehnologije dio toga svijeta. Štefančić kaže kako i tiskana i digitalna slikovnica imaju za cilj sljedeće: „upoznavanje boja i likova, zapažanje elemenata na cjelinama, buđenje dječje mašte, razvijanje smisla za lijepo, pripovijedanje pripovijesti kao čin prenošenja i doživljavanja sadržaja, slovanje slova radi prepoznavanja i učenja, čitanje i stjecanje značenja pisane ili tiskane riječi, slušanje i razvijanje glazbene kulture, razvijanje psihomotoričkih sposobnosti, zadovoljavanje kreativnih potreba te odrastanje.“ (Štefančić, 2000: 88-89).

Digitalna (elektronska) slikovnica svoju pojavu duguje višestrukim izvorima. Osim klasične tiskane slikovnice, S. Štefančić navodi također nekoliko multimedijalnih oblika koji su joj prethodili ili im je slična. To su: - Activity Center – multimedijalni program namijenjen djeci od četiri do devet godina putem kojega stječu znanja i vještine iz različitih područja (učenje slova, riječi, jezika, oblika, boja, matematičkih operacija, osnova glazbe, rješavanja problema, logike i kreativnosti i dr.)

- Interactive Storybook i Electronic Book – prava multimedijalna slikovnica koja uz tekst sadrži animiranu sliku i zvuk, a interaktivna komponenta omogućuje djetetu aktivno sudjelovanje. Autor dalje nabroja: Interactive Storybook and Creative Writing Center, Interactive Storybook and Art Center te Interactive Storybook and Language Center – oblici koji objedinjuju multimedijalnu slikovnicu i radionicu kreativnog pisanja, likovnog ili jezičnog stvaralaštva. Zatim navodi nekoliko primjera kvalitetnih multimedijalnih (digitalnih) slikovnica (npr. P.B. Bear's Birthday Party iz 1995. za djecu od dvije do četiri godine) te zaključuje kako „pojavom multimedijalne slikovnice (ili elektronske knjige) djetetu novog vremena zapravo samo proširujemo sadržaje i odgovaramo na njegov zahtjev, istovremeno ne dirajući u knjigu i knjižnicu kakve ih poznajemo.“ (Štefančić, 2000: 96.)

Iz navedenog je vidljivo kako čitanje digitalnih multimedijalnih slikovnica pruža dinamično i uzbudljivo iskustvo.

3.6. DIGITALNE SLIKOVNICE U HRVATSKOJ

Autorice I. Martinović i I. Stričević navode kako su se u Hrvatskoj elektroničke slikovnice tek počele pojavljivati. (Martinović i Stričević, 2011.), dok M. Gabelica i D. Težak smatraju kako im se posvećuje premalo pozornosti iako se radi o razvijenom sustavu. Autorice navode kako dječja elektronička književnost postoji, ali je namijenjena širem tržištu te je zbog toga većina djela na engleskom jeziku. (Gabelica i Težak, 2015.)

Nacionalna i sveučilišna knjižnica sudjeluje u digitalizaciji odabranih hrvatskih slikovnica i knjiga za djecu u okviru projekta Međunarodne dječje digitalne knjižnice (International Children`s Digital Library - ICDL).⁴ Među tim naslovima nalaze se i slikovnice *Oskar* i *Boje*, autora Kašmira Huseinovića i višestruko nagrađivane ilustratorice Andreje Petrlik Huseinović koje su u svom digitalnom obliku stigle čak do Japana. Slikovnica o sloniću Oskaru je također prva hrvatska slikovnica za iPad i iPhone. (Martinović i Stričević, 2011.) Svaka stranica sadrži interaktivne elemente, naracija je na hrvatskom i engleskom jeziku, a moguće ju je i isključiti kako bismo sami mogli čitati djetetu uz laganu glazbu.⁵

Iznimno je vrijedan međunarodni multimedijalni projekt interaktivnih *Priča iz davnine* Ivane Brlić Mažuranić u izdanju Naklade Bulaja. U Hrvatskoj je u više navrata u različitim medijima proglašen kulturnim projektom godine, pa čak i desetljeća (npr. Jutarnji list, HTV). Radi se o dva izdanja na CD-ROM-u (prvi i drugi dio) koji sadrže animirane interaktivne priče u izvedbi međunarodne ekipe animatora, glumaca, glazbenika, ilustratora, programera i drugih stručnjaka.⁶ Autorice M. Gabelica i D. Težak smatraju ovaj projekt jedinim vrijednim primjerom dječje digitalne književnosti kod nas. (Gabelica i Težak, 2015.)

Prema istim autoricama, *Oskar* i *Priče iz davnine* pripadaju digitalnom žanru interaktivne priče koji je kod nas najčešći iako je udio interakcije minimalan. Radi se o digitaliziranim slikovnicama sa statičnom ilustracijom u kojima dominira tekst, a korisnik lista stranice knjige (npr. *Oskar*, *The Blue Sky/Plavo nebo*, *Ciconia Ciconia*, Kašmira Huseinovića i Andreje Petrlik Huseinović) ili animacijama postojećih djela koje ponekad sadrže i tematske igre (npr. *Priče iz davnine* Naklade Bulaja; *Pauk Praško*, *Muha Zunza* Brune Kumana i Ivane Guljašević; *Čarapojedac*, *Čovječuljak Snovuljak* Ivane Guljašević). U Hrvatskoj još ne postoji kompleksnija interaktivna priča koja bi korisniku omogućavala širu smislenu interakciju s djelom. (Gabelica i Težak, 2015.)

⁴ <http://en.childrenslibrary.org/>

⁵ <http://itunes.apple.com/us/app/book-more/id508401019?ls=1&mt=8>

⁶ Na stranicama Naklade Bulaja <http://www.bulaja.com/> mogu se preuzeti demo verzije priča i isječci na engleskom jeziku.

Autorice navode još primjera hrvatske digitalne dječje književnosti i smještaju ih u žanrove. Djela *Alisa i Vivaldijeva Četiri godišnja* doba Naklade Bulaja pripadaju žanru poezije i proze u Flashu, casual igara. Namjena im je zabava ili edukacija, a na hrvatskom su tržištu jako zastupljene. Postoji još i žanr hipertekstualnih djela i vizualnih romana. Hipertekstualna djela naglasak stavljaju na tekst te traže misaoni angažman dok su ilustracije minimalne. Najčešće se radi o bajkama ispričanima na drugačiji način u kojima je struktura isprekidana pa se još nazivaju razlomljene priče, a korisnika mogu odvesti u nepredvidivim smjerovima jer se klikom na ključne riječi otvaraju dodatni segmenti priče koji ju obogaćuju ili mijenjaju. Vizualni romani su interaktivna djela, ponekad sadrže animacije ili video isječke, ali je grafika najčešće statična i slikana u stilu japanskih mangi (potječu iz Japana). Mogu biti tzv. pravi vizualni romani ili tzv. avanture. Usprkos velikoj popularnosti u svijetu, M. Gabelica i D. Težak ne pronalaze ovakvo kompleksnije djelo u Hrvatskoj. (Gabelica i Težak, 2015.)

Digitalnu slikovnicu možemo izraditi i sami uz pomoć jednostavnih digitalnih alata koji omogućuju izravnu izradu na računalu. Doduše, svi su na engleskom jeziku pa je potrebno poznavanje njegovih osnova, ali prosječnom računalnom korisniku to nije problem. Neki od tih alata su Picture Book Maker⁷ i Xflip Pro.⁸ Slikovnicu možemo izraditi i tako da tekst i slike prenesemo u računalni oblik rabeći kompjuterske platforme za obradu slike i teksta (npr. Flash, Illustrator, Photoshop i sl.) te za obradu zvuka (npr. NCH WavePad), ali za to je potrebno naprednije korištenje računalom.

U Zagrebu je nedavno, 18. travnja 2017., održana radionica samostalne izrade i izdavanja elektroničkih slikovnica koja je bila popunjena što svjedoči o velikom interesu za ovo područje pa pretpostavljamo da se možemo nadati novim naslovima uskoro.

⁷<http://www.artisancam.org.uk/flashapps/picturebookmaker/picturebookmaker.php?PHPSESSID=9225166a1ad1eced34b763379f64cdc9>

⁸<http://www.xflip.com/>

4. ISTRAŽIVANJE

4.1. UVOD U ISTRAŽIVANJE, SVRHA, CILJEVI

Dijete bi se sa slikovnicom trebalo upoznati rano, puno ranije nego što je sposobno samostalno čitati i pisati, već u prvoj godini života. Pomoću slikovnice ono usvaja osnovne simbole i predodžbe i tako uči o stvarima i pojavama. Osim toga, u slikovnici dijete prvi put vidi slova, percipira ih kao dio slike i tu počinje razvoj pismenosti.

Međunarodna knjižničarska zajednica pridaje veliku pozornost knjižničnim uslugama za djecu najranije dobi i njihove roditelje pa je IFLA (International Federation of Library Associations and Institutions) 2007. godine objavila *Smjernice za knjižnične usluge za bebe i djecu rane dobi*. Svi stručnjaci koji se bave razvojem i odgojem djece slažu se kako je rana dob vrijeme najintenzivnijeg razvoja. Ono što se u toj dobi propusti učiniti kasnije se teško nadoknađuje.

Imajući na umu ovu iznimno važnu ulogu slikovnice u dječjem odrastanju, ali i specifičnosti današnjeg digitalnog doba, zasićenog medijskim sadržajima i puno drugačijeg od onog u kojem je slikovnica nastala i doživjela svoj procvat, provela sam istraživanje među roditeljima djece rane i predškolske dobi (od 1 do 6 godina). Najvažniji cilj istraživanja je pokazati čitaju li djeca ove dobi još uvijek slikovnice, a iz njega proizlaze i ostali: koliko često, koliko dugo, u kojim situacijama. Također se nastoji utvrditi jesu li djeca ove dobi članovi knjižnice i posuđuju li aktivno knjige. Istraživanje je provedeno sa svrhom utvrđivanja ima li slikovnica danas još uvijek svoje mjesto u dječjim životima, pored svih ostalih sadržaja kojima su izloženi.

Upravo zbog multimedijalnog okruženja u kojem odrastaju današnja djeca, činjenice da su oni digitalni urođenici koji žive tehnologiju i već u ranoj dobi mnogi posjeduju svoje mobitele i tablete, s jedne strane, i prezaposlenosti roditelja s druge, za pretpostaviti je da djeca ne čitaju knjige pa tako ni slikovnice. Ukoliko i čitaju, to vjerojatno nije svaki dan i traje kratko. Također se može pretpostaviti da djeca nisu članovi knjižnice. Što se tiče digitalnih slikovnica, tu se može pretpostaviti da su djeca s njima upoznata, s obzirom na količinu vremena koju današnja djeca provedu za računalom. Također je za pretpostaviti kako im se takva verzija slikovnice više sviđa jer više odgovara njihovom načinu učenja i spoznavanja te da su u većini ona djeca koja su izradila digitalnu slikovnicu na računalu, bilo samostalno (stariji predškolci), bilo uz pomoć roditelja (djeca rane dobi).

4.2. METODOLOGIJA RADA

Za ovo istraživanje izabrana je metoda *online*-ankete. Anketa je najčešće korištena tehnika prikupljanja podataka u društvenim istraživanjima. Odlučila sam se za ovu metodu ispitivanja jer sam smatrala da ću tako doći do većeg broja ispitanika, koji će isto tako biti i različitih profila, životnih situacija i navika (godina, obrazovanja, primanja, broja djece i sl.) Anketa je sastavljena na Google obrascu i sadrži 26 pitanja namijenjenih roditeljima djece rane i predškolske dobi - ciljanoj skupini za čitanje slikovnica.

Odgovori su se prikupljali na Google Drive-u što je osiguralo anonimnost ispitivanja. Anketu sam podijelila putem e-maila i Vibera među poznatim ljudima koji su ispunjavali i dijelili dalje također putem e-maila, ali i Facebook profila pa je anketa na taj način bila dostupna velikom broju osoba koje su joj mogle pristupiti onda kada to njima najviše odgovara. Ovakva metoda anketiranja naziva se *snowball metoda* i pomoću nje se može u relativno kratkom roku doći do velikog uzorka ispitanika. Prikupljeni podaci su analizirani deskriptivnom metodom, dakle opisan je dobiveni rezultat svakog pitanja, a zatim su rezultati povezani s prethodnim spoznajama i vlastitim očekivanjima te su predložena neka objašnjenja.

Anketa je bila dostupna online dva tjedna, od 25. svibnja do 8. lipnja 2017. godine i u tom periodu pristupilo joj je 127 ispitanika. Ovaj je uzorak prigodan budući ispitanici nisu birani nego u istraživanju sudjeluju oni do kojih je anketa stigla, a koji su ju pritom bili voljni ispuniti. Uzorak također nije posve reprezentativan jer u anketi nisu sudjelovale osobe koje se ne služe računalom, odnosno internetom. Zbog toga provedeno istraživanje nije pravo kvantitativno istraživanje čiji bi se rezultati mogli primijeniti na ukupnu populaciju već mogu biti indikativni.

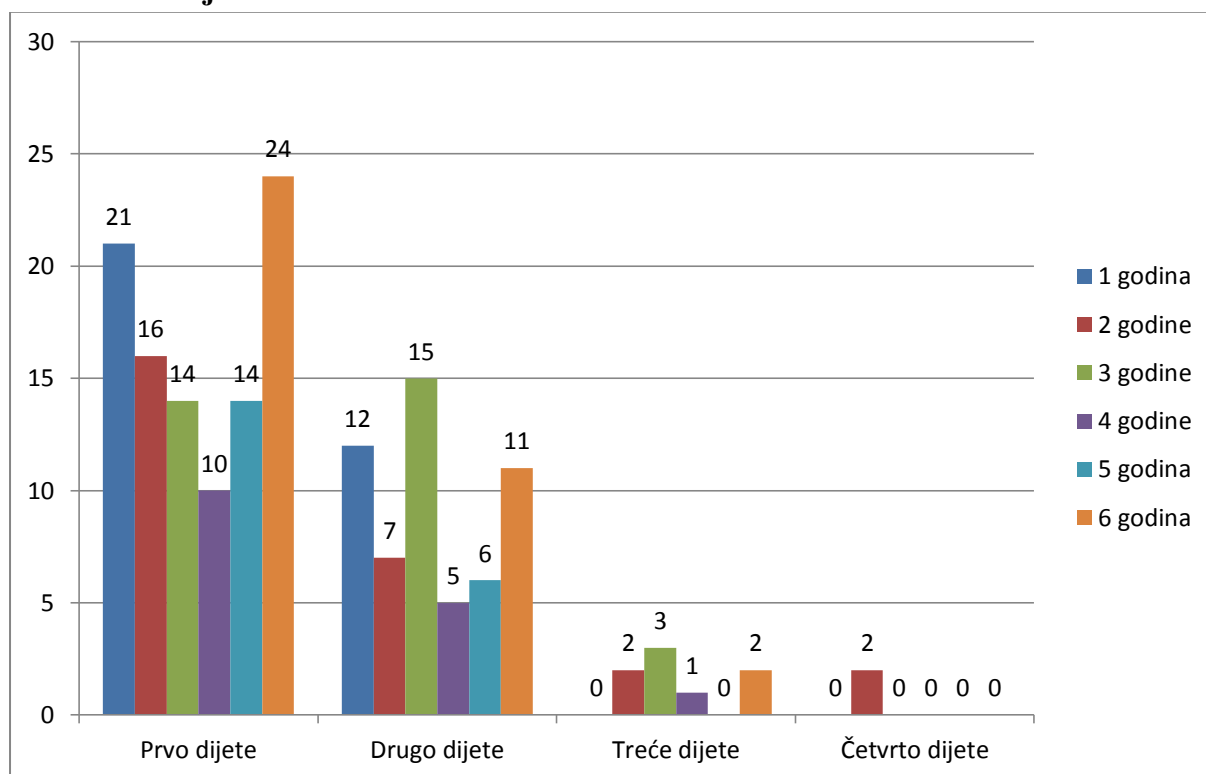
Prva dva pitanja odnose se na dob i spol djeteta, ali se također utvrđuje i broj djece u obitelji. Slijedi pet pitanja o dobi, obrazovanju, bračnom statusu i prihodima roditelja. Ovim se pitanjima želi utvrditi demografska struktura ispitanika. Slijedi pitanje o najčešćem načinu provođenja slobodnog vremena djeteta kod kuće kojim se nastoji utvrditi kakve su navike obitelji, provodi li se vrijeme u kući zajednički ili se dijete/djeca igra samo, na računalu ili gleda TV. Taj podatak smatramo relevantnim jer je za čitanje slikovnica malom djetetu potreban angažman roditelja. Odgovor na sljedeće pitanje „*Čitate li slikovnice svome djetetu?*“ određuje daljnji tijek ankete. Ako je odgovor DA, ispitanik odgovara na sva sljedeća pitanja, a ako je odgovor NE, na njega se odnosi tek zadnje pitanje, dok ostatak ankete ostavlja praznim.

5. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

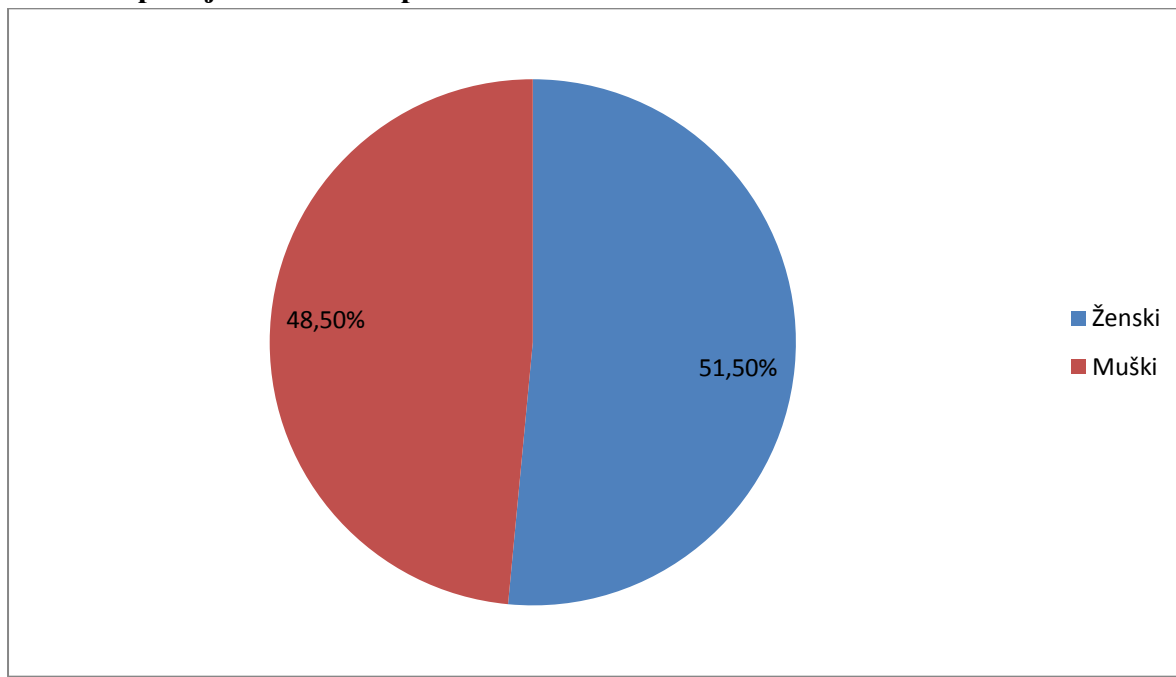
5.1. Djeca: dob i spol

U istraživanju je sudjelovalo 127 ispitanika. U većini se radi o ispitanicima s jednim djetetom - njih 66, dvoje djece ima 51 ispitanik, 8 ispitanika ima troje djece, a dva ispitanika imaju četvero djece. Od ukupno 200 djece, 165 djece u dobi je od 1 do 6 godina i obuhvaćeni su ovim istraživanjem. U toj, ciljanoj skupini djece, 33 je u dobi od jedne godine (20%), dvije godine ima 27 djece (16,4%), 32 ima tri godine (19,4%), 16 je u dobi od četiri godine (9,7%), 20 ima pet godina (12,1%), a u dobi od šest godina je 37 djece (22,4%). Ženskog je spola njih 85 (51,5%), dok ih je 80 (48,5%) muškog spola. Rezultati su prikazani na Slici 1. i Slici 2.

Slika 1: Dob djece

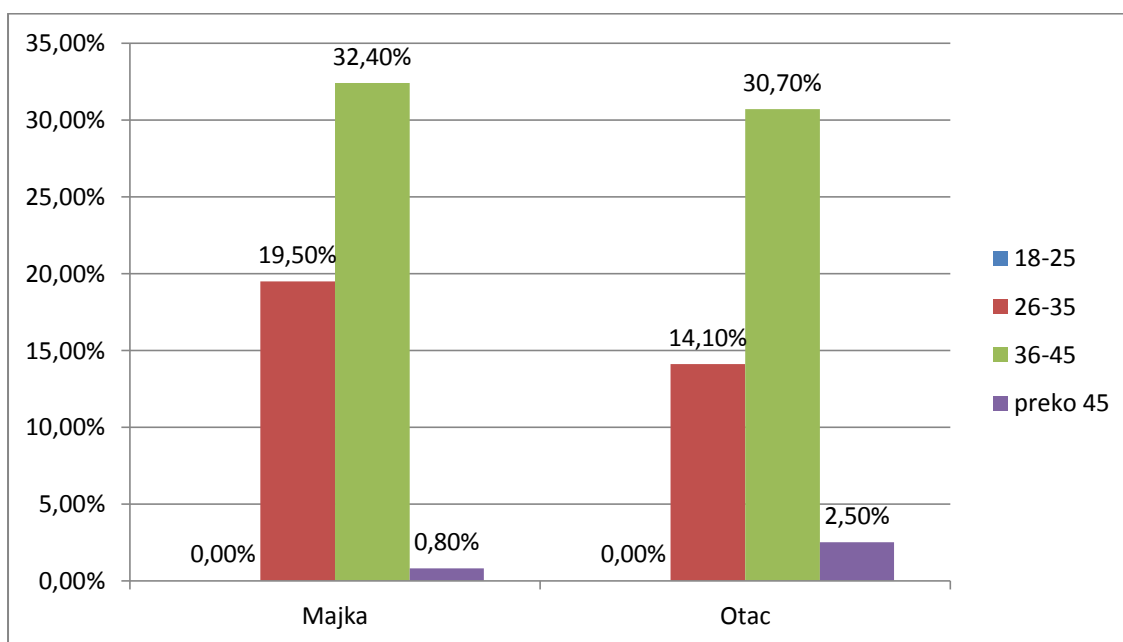
Slika 2: Spol djece izražen u postocima

5.2. Roditelji: dob, bračni status, obrazovanje, zaposlenost i ukupni prihod kućanstva

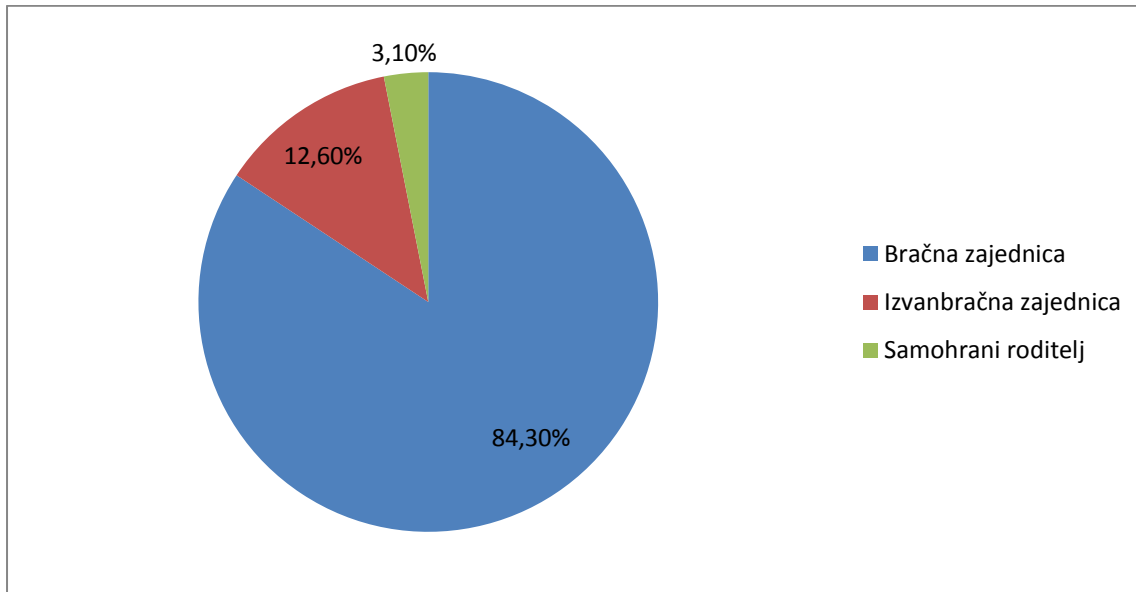
Na pitanje o dobi roditelja imamo odgovor za 127 majki i 114 očeva. Dakle, nisu navedeni podaci za sve očeve. Kao što se vidi iz Slike 3, u dobnoj skupini 18-25 godina nema niti jednog ispitanika, u dobnoj skupini 26-35 godina 47 je majki (19,5%) i 34 očeva (14,1%); u dobnoj skupini 36-45 godina 78 je majki (32,4%) i 74 očeva (30,7%) te u dobnoj skupini preko 45 godina, dvije majke (0,8%) i šest očeva (2,5%).

Slika 3: Dob roditelja izražena u postocima

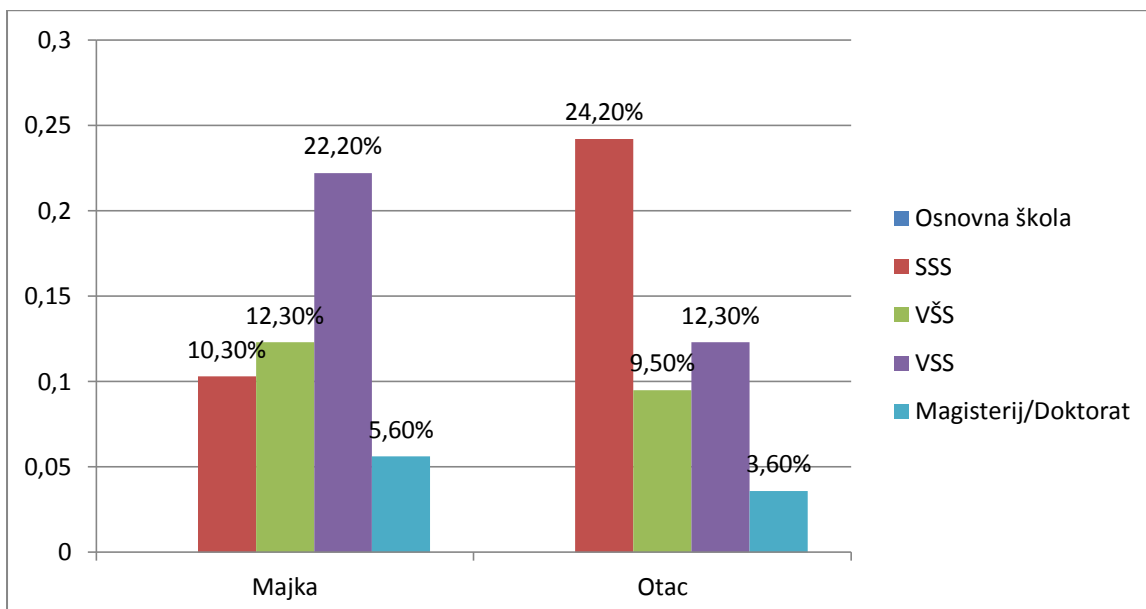
Iz Slike 4 vidi se da je najveći broj ispitanika u bračnoj zajednici, njih 107 (84,3%); u izvanbračnoj zajednici nalazi se 16 ispitanika (12,6%); a četiri su ispitanika samohrani roditelji (3,1%).

Slika 4: Bračni status roditelja izražen u postocima

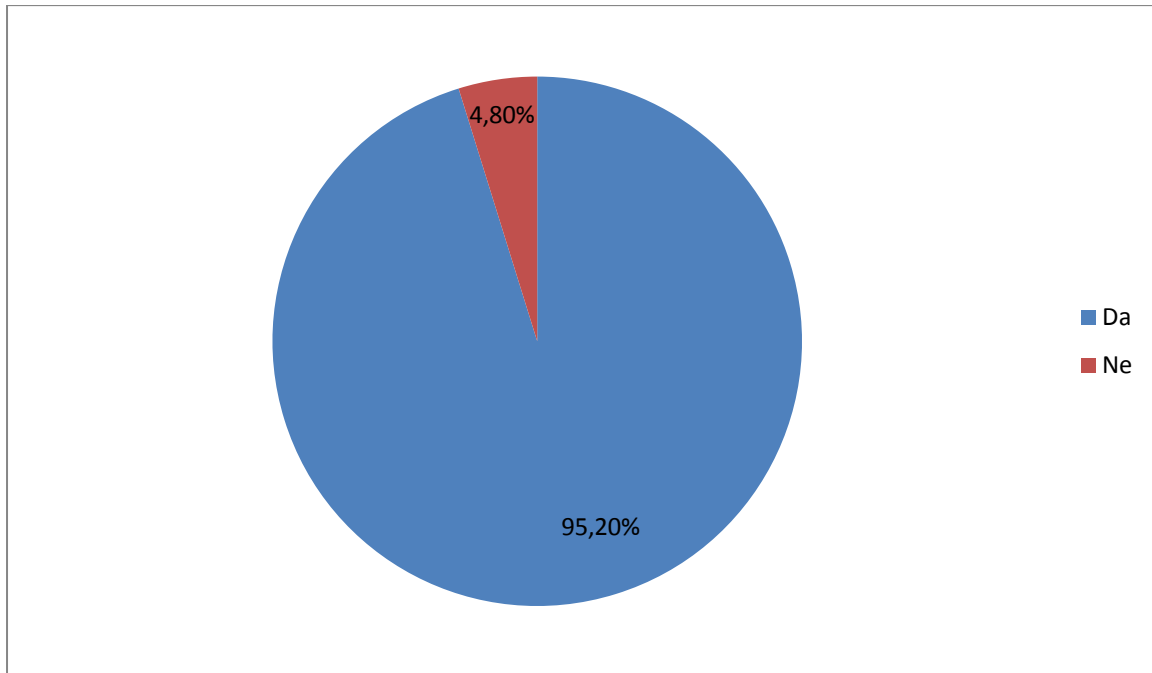
Na pitanje o obrazovanju dobili smo podatke za 127 majki i 125 očeva. Ponovno nisu dani podaci za sve očeve. Srednjoškolsko obrazovanje ima 26 majki (10,3%) i 61 otac (24,2%), visoku školsku spremu 31 majka (12,3%) i 24 oca (9,5%), visoku stručnu spremu 56 majki (22,2%) i 31 otac (12,3%) te magisterij ili doktorat 14 majki (5,6%) i 9 očeva (3,6%), a nema ispitanika koji imaju završenu samo osnovnu školu. Rezultati su prikazani na Slici 5.

Slika 5: Obrazovanje roditelja izraženo u postocima

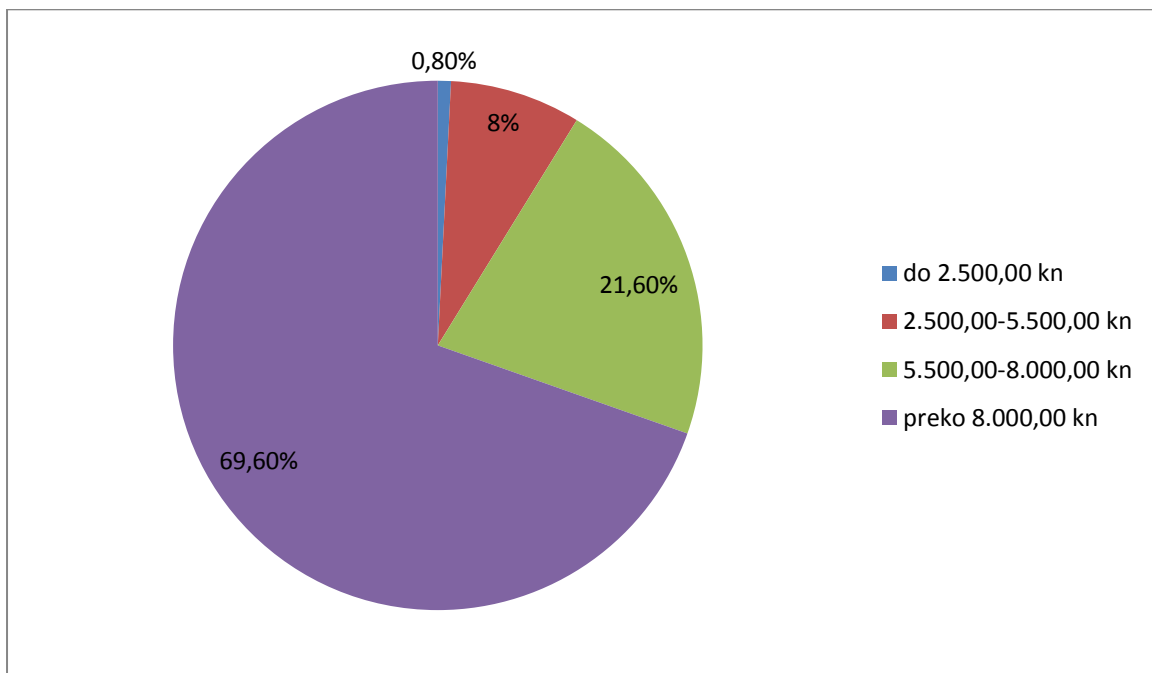
Kao što se vidi iz Slike 6, na pitanje *Jeste li zaposleni?* odgovorilo je 126 ispitanika, od toga je 120 zaposleno, a 6 nezaposleno.

Slika 6: Zaposlenost roditelja izražena u postocima

Pod ukupni mjesečni prihod kućanstva jedan se ispitanik (0,8%) svrstao u kategoriju do 2.500,00 kn, 2.500,00 - 5.500,00 kn prima 10 ispitanika (8%), 27 ispitanika (21,6%) ima prihode 5.500,00 – 8.000,00 kn, dok je u kategoriji preko 8.000,00 kn 87 ispitanika (69,6%). Dakle, 2 ispitanika nisu dala podatak o prihodima. Rezultat se vidi na Slici 7.

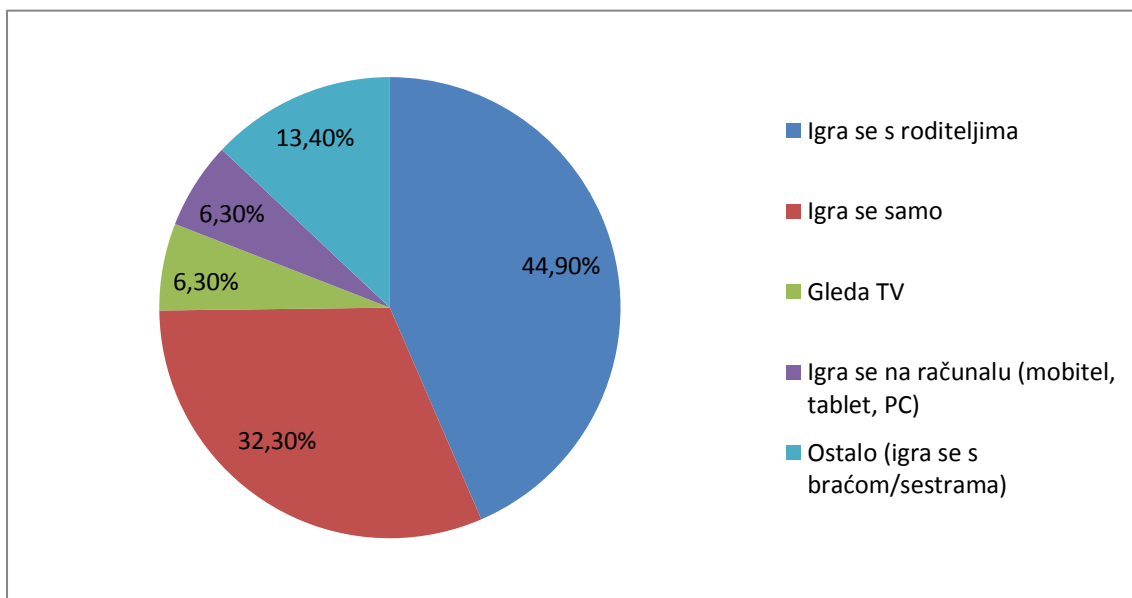
Slika 7: Ukupni mjesečni prihod kućanstva prikazan u postocima

5.3. Načini provođenja slobodnog vremena djece kod kuće

Kao što se vidi iz Slike 8, na pitanje *Kako dijete najčešće provodi slobodno vrijeme kod kuće?*, 57 ispitanika (44,9%) odgovorilo je *Igra se s roditeljima*, 41 ispitanik (32,3%) odgovorio je *Igra se samo*, 8 odgovora (6,3%) glasi *Gleda TV*, 8 odgovora (6,3%) *Igra se na računalu (mobitel, tablet, PC)* te 13 odgovora (13,4%) pod *Ostalo*, a svi se odnose na igranje s braćom i sestrama.

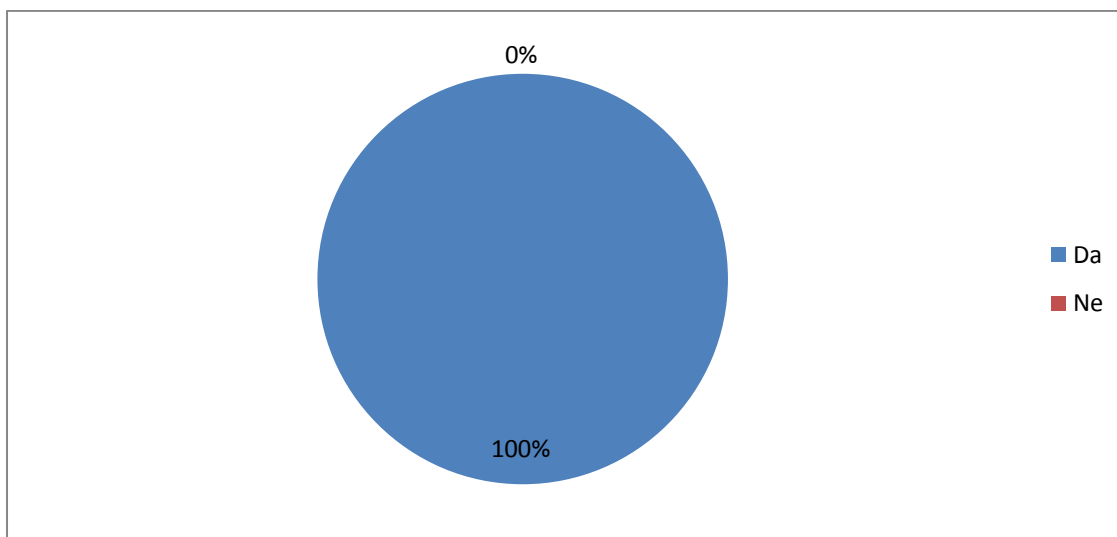
Slika 8: Najčešći načini provođenja slobodnog vremena djece kod kuće prikazani u postocima

5.4. Čitanje slikovnica

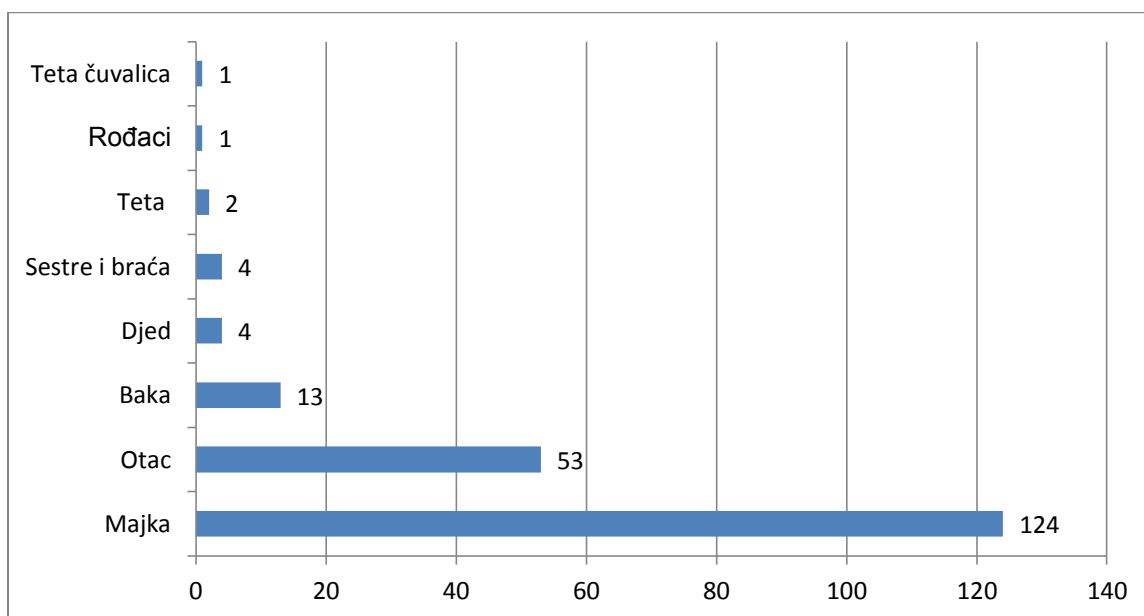
Na pitanje *Čitate li slikovnice svome djetetu?* svih je 127 ispitanika (100%) odgovorilo DA. Rezultat je prikazan na Slici 9.

Slika 9: Podatak o čitanju slikovnica izražen postotkom

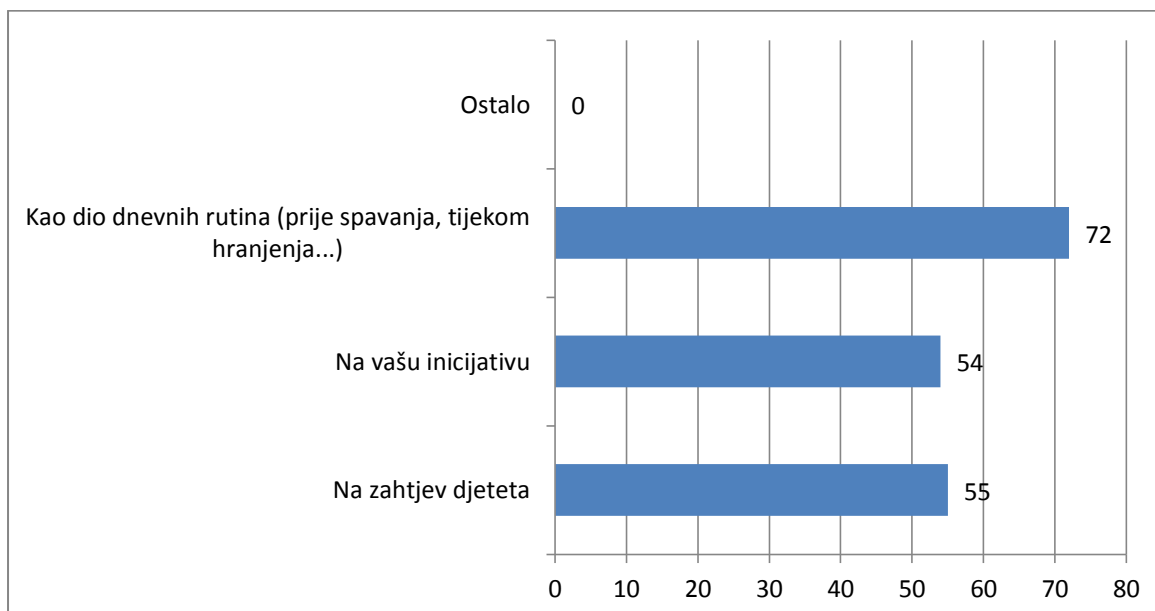
Na pitanje *Tko obično čita slikovnice djetetu?* ispitanici su mogli označiti više odgovora. Kao što se vidi iz Slike 10, najviše ih je odabralo odgovor *Majka*, njih 124 (61,4%), zatim *Otac* – 53 (26,2%), te 25 (12,4%) *Ostalo*. Tu se nalazi 13 odgovora (6,4%) *Baka*, 4 odgovora (2%) *Djed*, 4 odgovora (2%) *Sestre i braća*, 2 odgovora (1%) *Teta*, 1 odgovor (0,5%) *Rođaci* i 1 odgovor *Teta čuvalica* (0,5%).

Slika 10: Osobe koje čitaju djeci

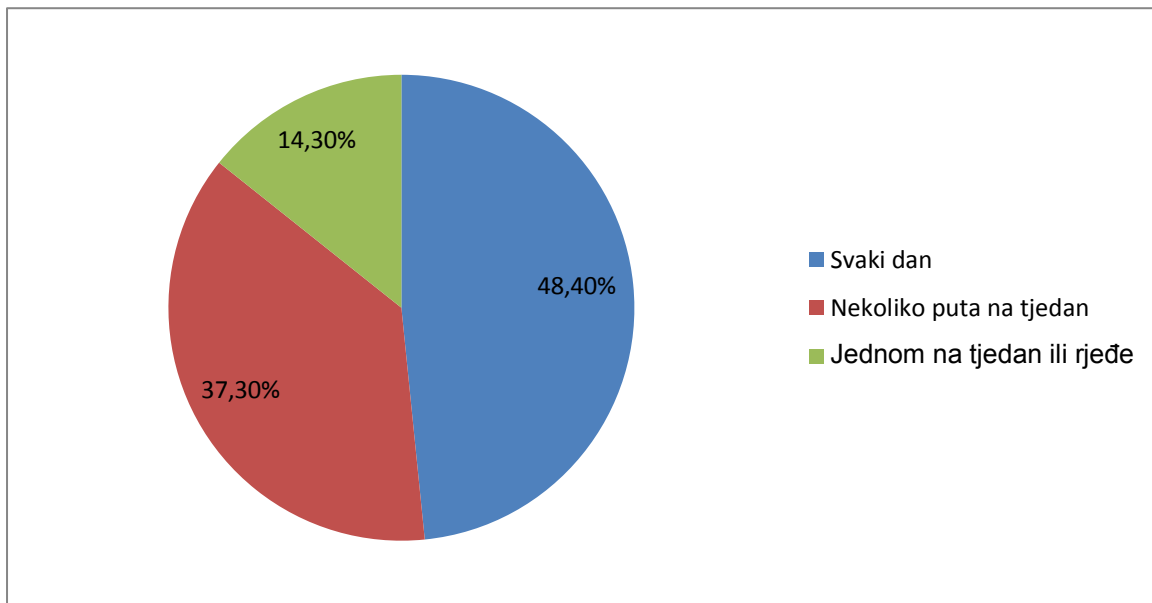
Na pitanje *Kako obično započinje čitanje slikovnice?* također se moglo izabrati više odgovora. Kao što se vidi iz Slike 11, najviše je ispitanika odgovorilo *Kao dio dnevnih rutina (prije spavanja, tijekom hranjenja...)* – njih 72 (39,8%). Slijedi *Na zahtjev djeteta* – 55 odgovora (30,4%) te *Na vašu inicijativu* s 54 odgovora (29,8%).

Slika 11: Kako obično započinje čitanje slikovnice

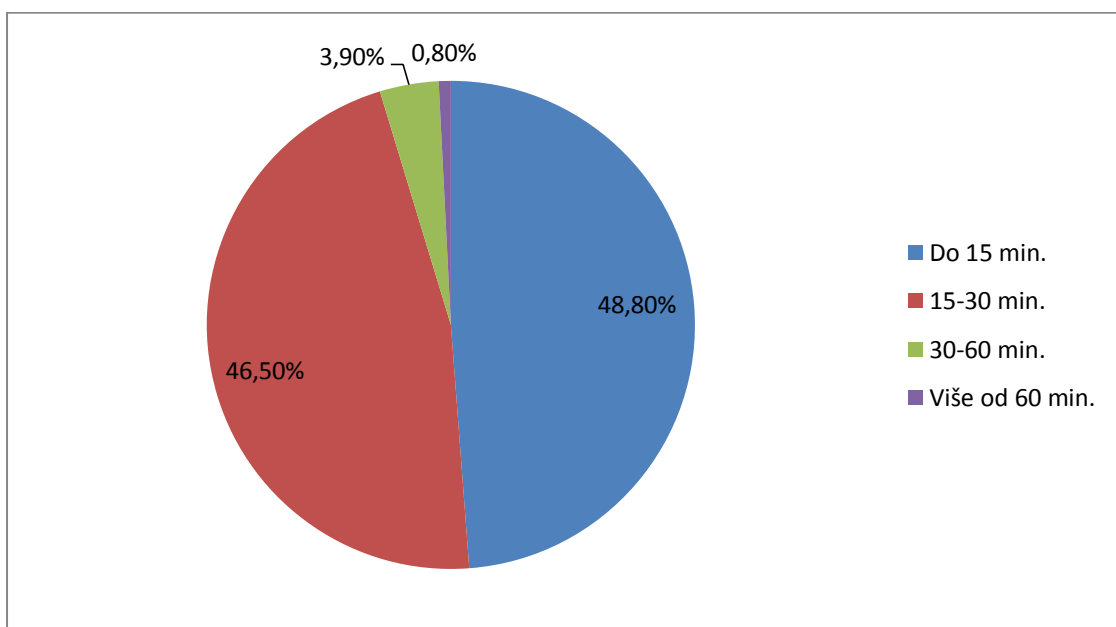
Na pitanje o učestalosti čitanja slikovnica, 61 ispitanik (48,4%) je odgovorio *Svaki dan*, 47 ispitanika (37,3%) je odgovorilo *Nekoliko puta na tjedan*, a 18 (14,3%) ih je odgovorilo *Jednom na tjedan ili rjeđe*, kao što se vidi iz Slike 12.

Slika 12: Učestalost čitanja slikovnica izražena u postocima

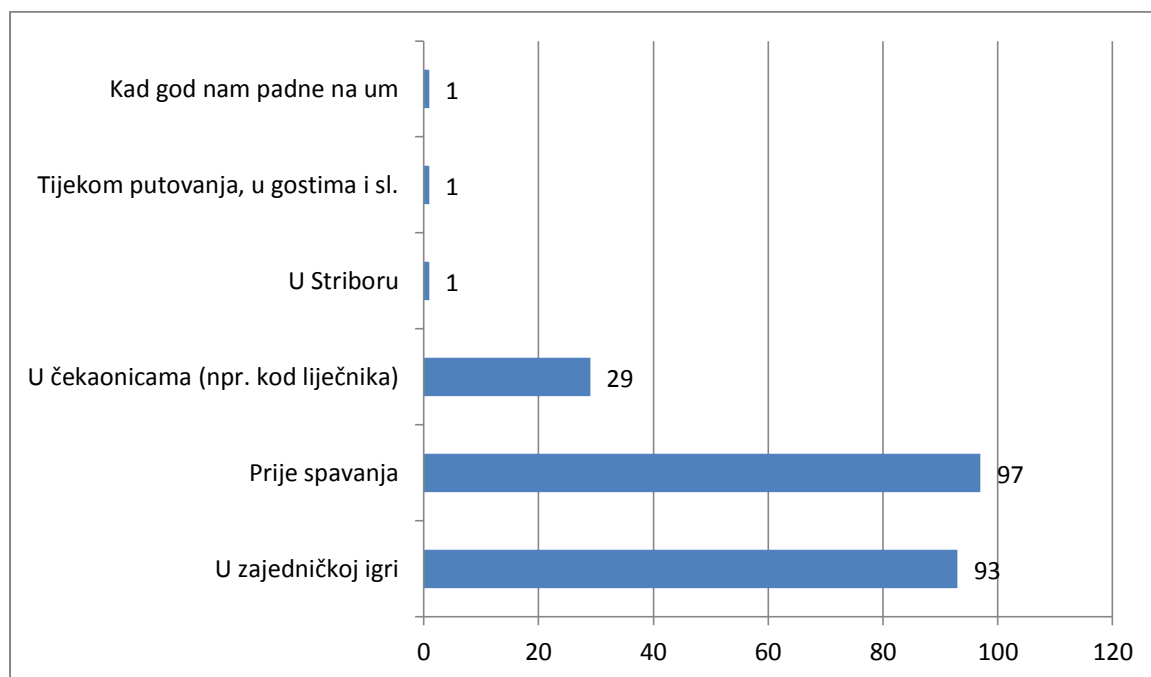
Kao što se vidi iz Slike 13, što se tiče vremena koje se provodi u čitanju slikovnica, ispitanicima su bili ponuđeni odgovori: *Do 15 min.* što je odgovorilo najviše njih – 62 ispitanika (48,8%), 59 ispitanika (46,5%) odgovorilo je *15-30 min.*, za odgovor *30-60 min.* odlučilo se 5 ispitanika (3,9%), dok je 1 ispitanik (0,8%) odgovorio kako čitanje traje *Više od 60 min.*

Slika 13: Trajanje čitanja slikovnica izraženo u postocima

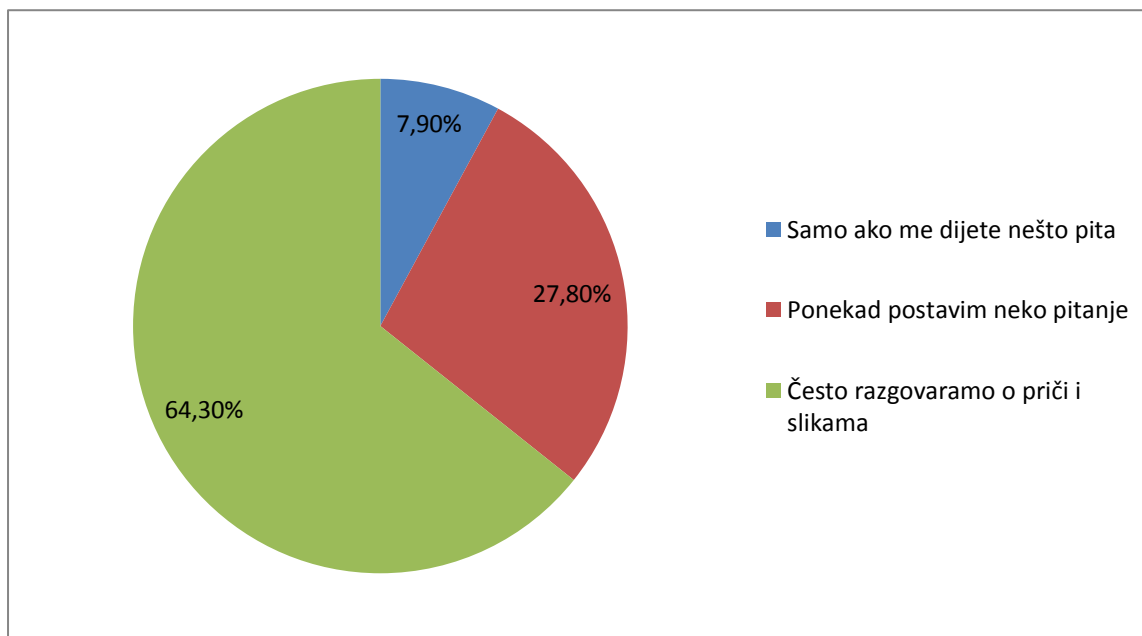
Na pitanje *U kojim situacijama čitate slikovnice?* ispitanici su mogli označiti više odgovora među sljedećim: *U zajedničkoj igri, Prije spavanja, U čekaonicama (npr. kod liječnika)* te dopisati druge situacije pod *Ostalo*. Kao što se vidi iz Slike 14, kategorija zajedničke igre skupila je 93 odgovora (41,9%), slijedi kategorija s najviše odgovora, *Prije spavanja* – 97 (43,7%), zatim *U čekaonicama* – 29 (13,1%). Pod *Ostalo* zabilježen je 1 odgovor (0,4%) *U Striboru*, 1 odgovor (0,4%) *Tijekom putovanja, u gostima i sl.* i 1 odgovor (0,4%) *Kad god nam padne na um*.

Slika 14: Situacije u kojima se čitaju slikovnice

Na pitanje *Razgovarate li tijekom ili nakon čitanja s djetetom o slikovnici?*, 81 ispitanik (64,3%) odgovorio je *Često razgovaramo o priči i slikama*, 35 ispitanika odgovorilo je *Ponekad postavim neko pitanje*, dok se za odgovor *Samo ako me dijete nešto pita* odlučilo 10 ispitanika (7,9%), što se vidi iz Slike 15.

Slika 15: Komunikacija s djetetom tijekom čitanja slikovnice izražena u postocima

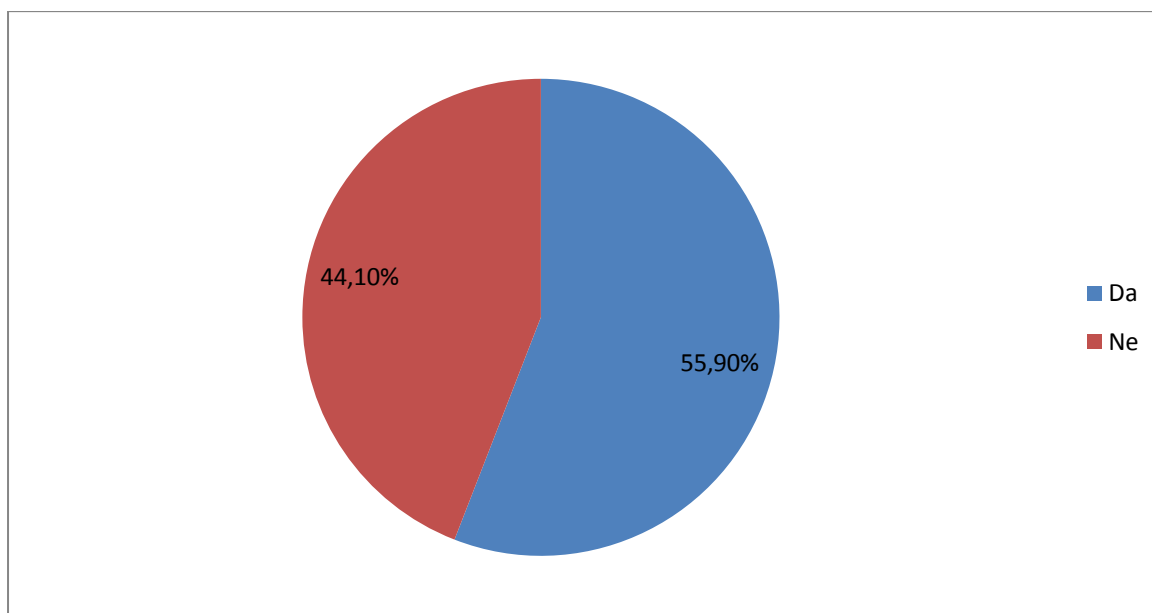

5.5. Članstvo djece u knjižnici i učestalost posuđivanja slikovnica

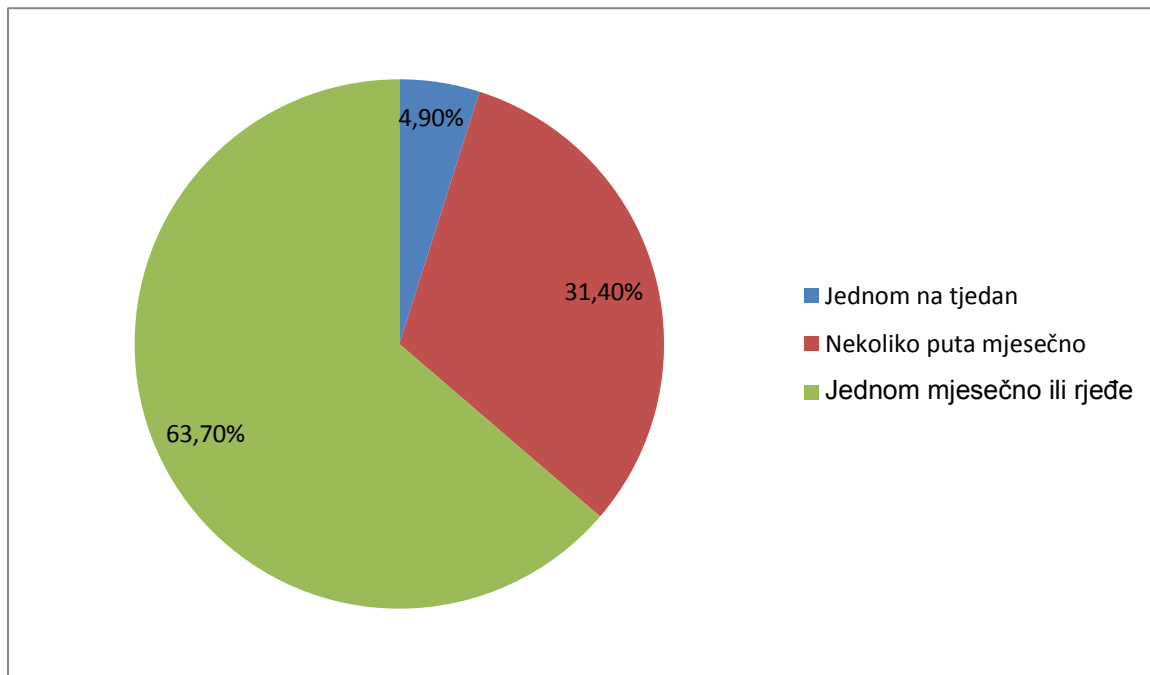
Na pitanje *Je li dijete član knjižnice?* 71 ispitanik (55,9%) odgovorio je *DA*, a 56 ispitanika (44,1%) odgovorilo je *NE*, kao što se vidi iz Slike 16.

Kad je o učestalosti posuđivanja slikovnica riječ, 65 ispitanika (63,7%) odgovorilo je *Jednom mjesečno ili rjeđe*, 32 ispitanika (31,4%) odgovorila su *Nekoliko puta mjesečno*, dok je 5 ispitanika (4,9%) odgovorilo *Jednom na tjedan*, što se vidi iz Slike 17.

Slika 16: Članstvo djece u knjižnici izraženo u postocima

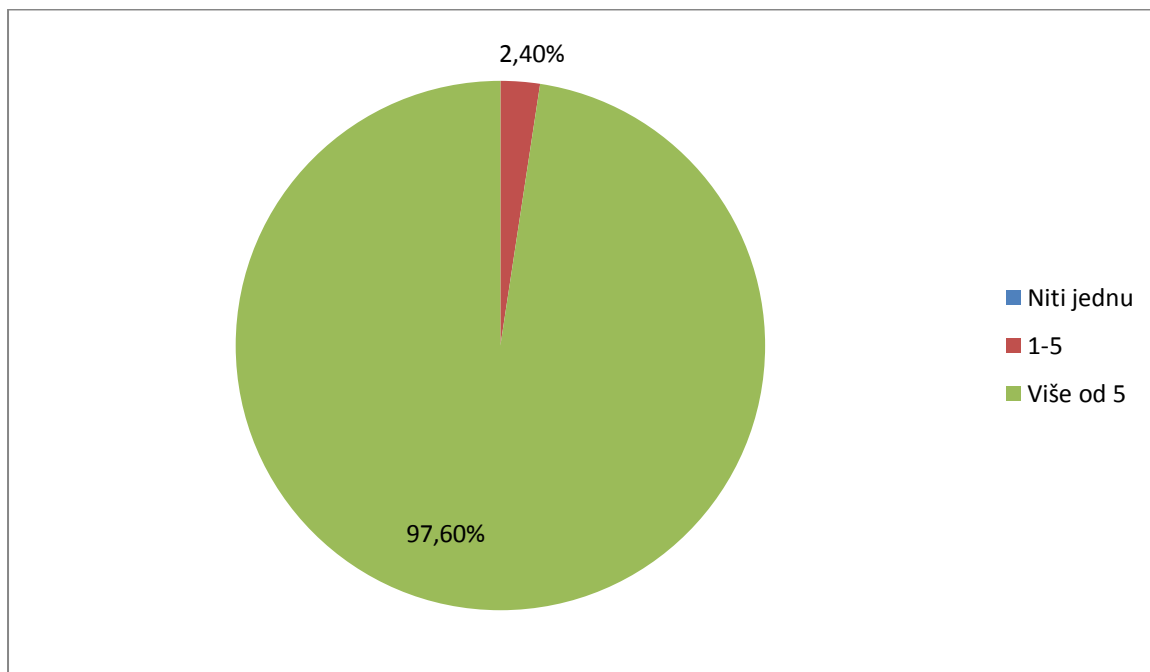

Slika 17: Učestalost posuđivanja slikovnica izražena u postocima

Na pitanje *Koliko vlastitih slikovnica ima vaše dijete?*, 123 ispitanika (97,6%) su odgovorila *Više od 5*, 3 ispitanika (2,4%) su odgovorila *1-5*, dok nema odgovora za *Niti jednu*, što se vidi iz Slike 18.

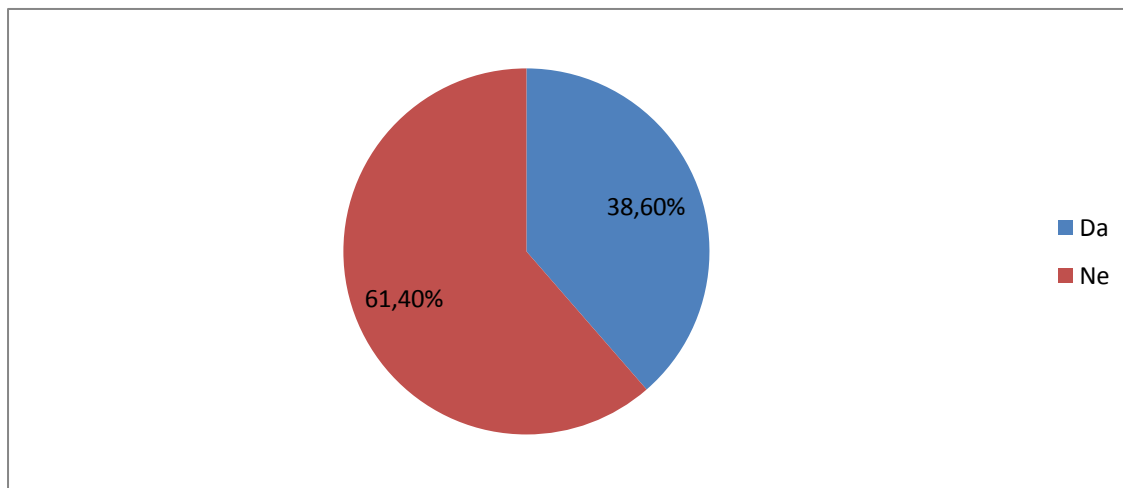
Slika 18: Posjedovanje vlastitih slikovnica izraženo u postocima

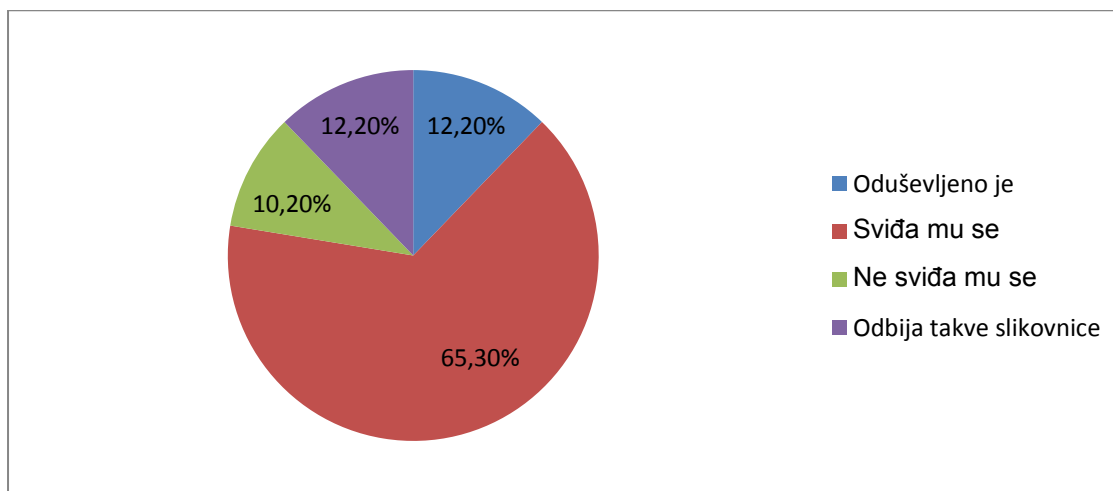
5.6. Djeca i digitalne slikovnice

Kao što se vidi iz Slike 19, s digitalnim slikovnicama susrelo se 49 ispitanika (38,6%), dok su one za 78 ispitanika (61,4%) nepoznate. Od 49 ispitanika čija su se djeca susrela s digitalnim slikovnicama, na pitanje *Kako je dijete reagiralo na takvu vrstu slikovnica?*, njih 32 (65,3%) odgovorilo je *Sviđa mu se*, 6 ispitanika (12,2%) odgovorilo je *Oduševljeno je*, isto toliko – 6 odgovora (12,2%) ima za *Odbija takve slikovnice*, dok je 5 ispitanika (10,2%) odgovorilo *Ne sviđa mu se*, kao što se vidi iz Slike 20. Što se tiče karakteristika koje djeca najviše vole kod digitalnih slikovnica, 13 ispitanika (28,9%) odgovorilo je *Animacije*, 6 ispitanika (13,3%) odgovorilo je *Zvučne efekte*, 13 (28,9%) ih se odlučilo za *Glazbu*, 1 ispitanik (2,2%) je naveo *Izražajno čitanje*, a njih 12 (26,7%) *Interaktivnost*, što se vidi iz Slike 21. Digitalnu slikovnicu je s djetetom izradio svega 1 ispitanik (0,8%), dok njih 126 (99,2%) nije nikad izradilo vlastitu slikovnicu na računalo, što je prikazano na Slici 22.

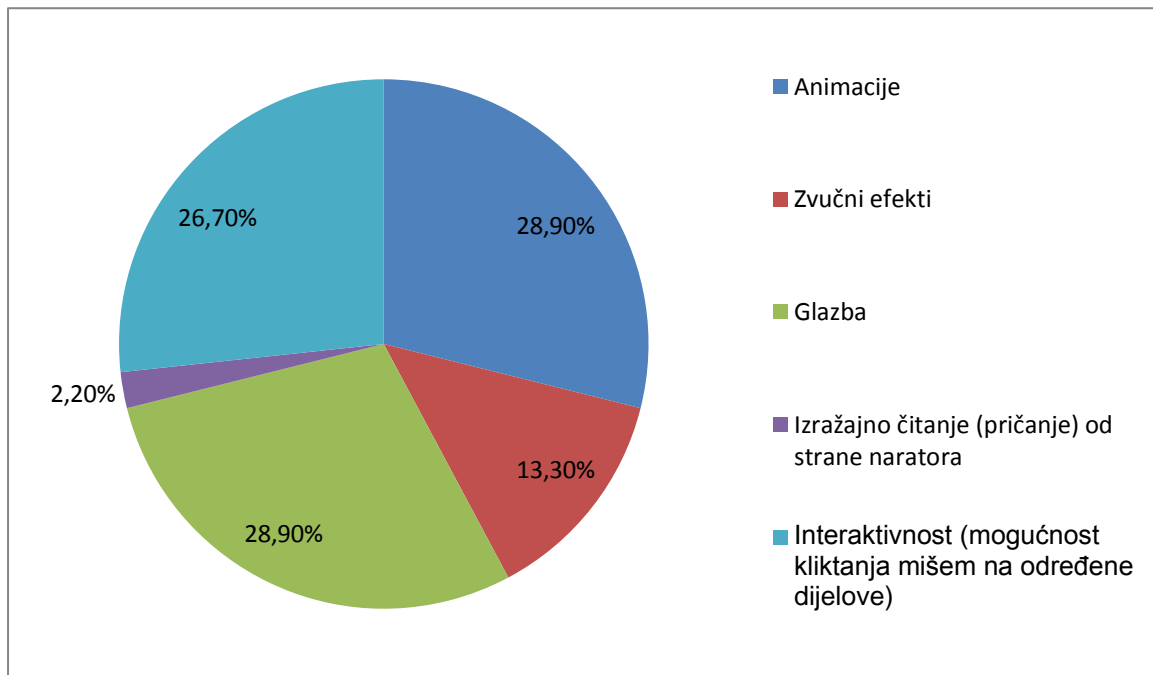
Slika 19: Upoznatost djece s digitalnim slikovnicama izražena u postocima

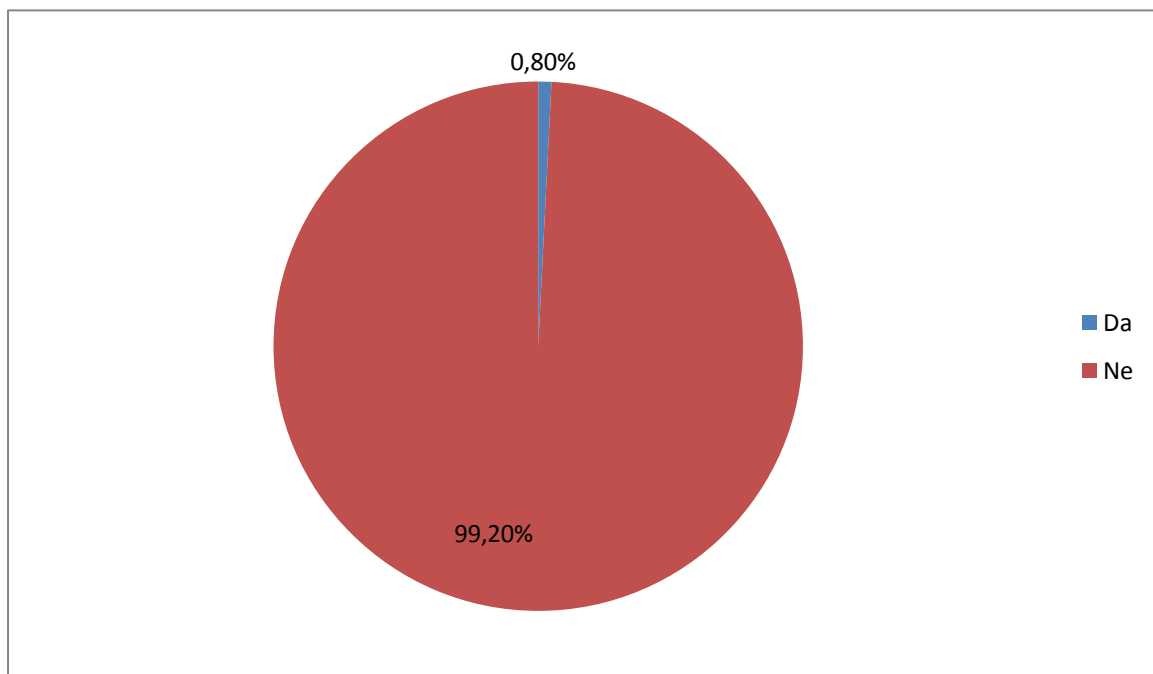
Slika 20: Reakcije djece na digitalne slikovnice izražene u postocima

Slika 21: Djeci najprivlačnije karakteristike digitalnih slikovnica izražene u postocima

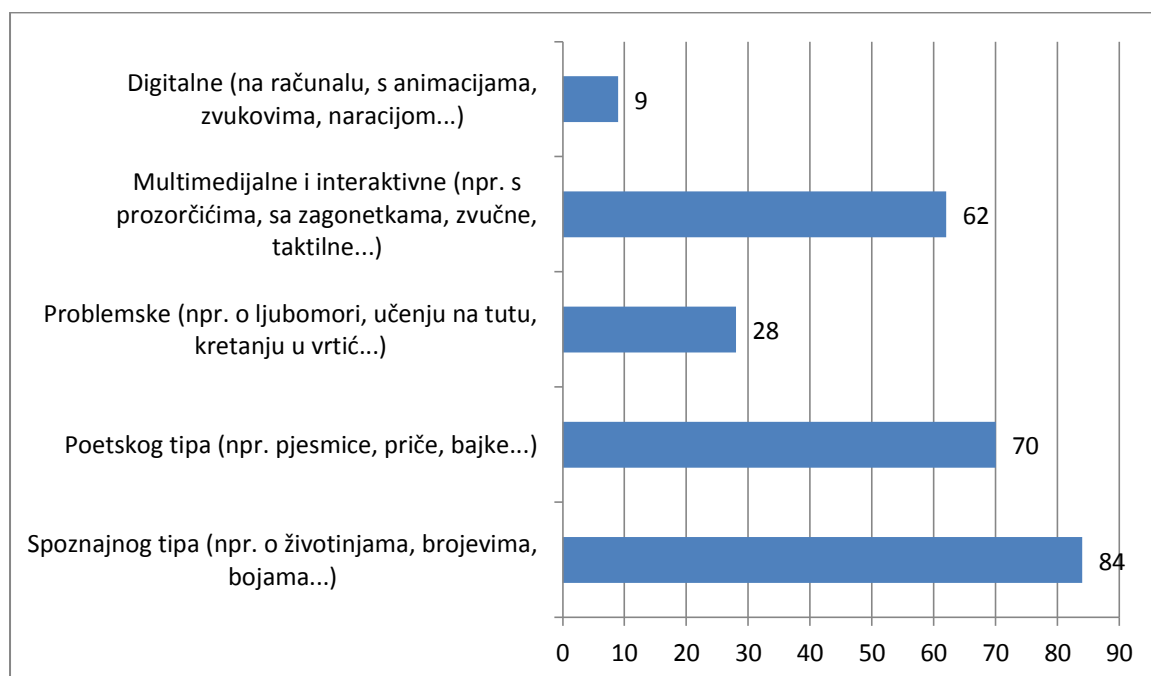
Slika 22: Podatak o izradi digitalne slikovnice na računalu izražen u postocima

5.7. Omiljene slikovnice

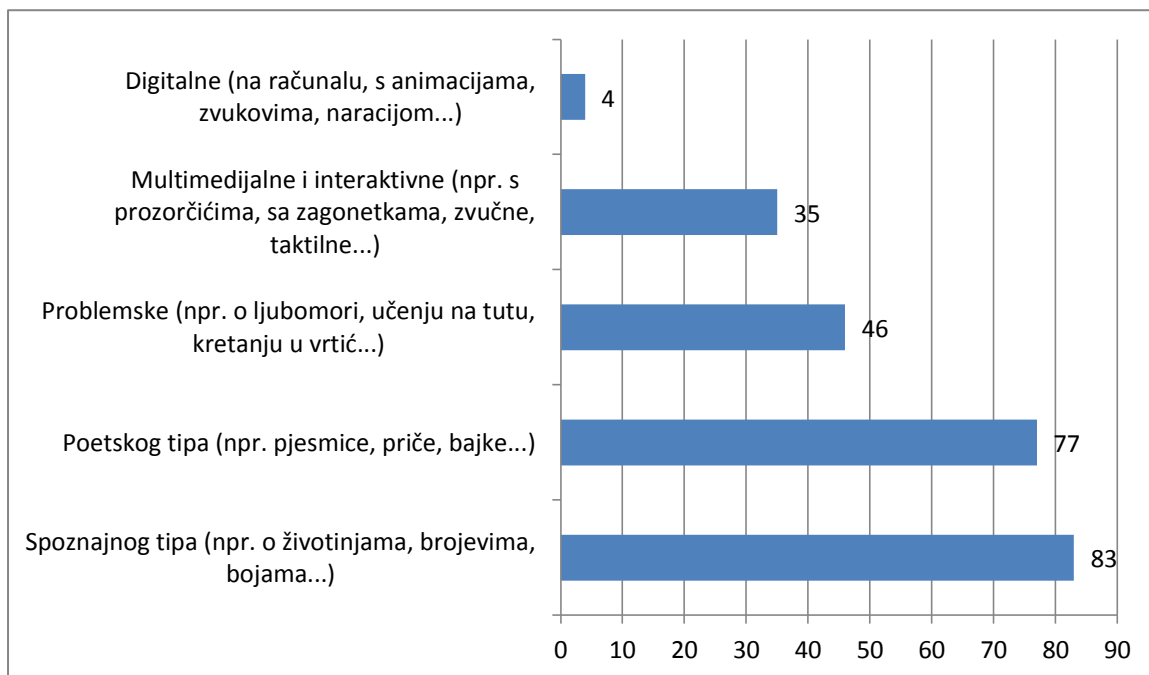
Slijedi pitanje *Kakve slikovnice dijete najviše voli?* Ispitanici su mogli označiti više odgovora, odnosno vrsta slikovnica pa se tako za *Spoznajnog tipa* bilježi 84 odgovora (33,2%), *Poetskog tipa* – 70 odgovora (27,7%), *Problemske* – 28 odgovora (11,1%), *Multimedijalne i interaktivne* – 62 odgovora (24,5%) te *Digitalne* – 9 odgovora (3,5%), kao što se vidi iz Slike 23.

Slika 23: Vrste slikovnica koje se djeci najviše sviđaju

Na pitanje *Kakve slikovnice vi najradije čitate svom djetetu?*, ispitanici su ponovo mogli dati više odgovora. Kao što se vidi iz Slike 24, najviše ih je odgovorilo *Spoznajnog tipa* – 83 (33,9%), slijedi odgovor *Poetskog tipa* – 77 odgovora (31,4%), zatim *Problemske* – 46 odgovora (18,8%), potom *Multimedijalne i interaktivne* – 35 odgovora (14,3%) i konačno – *Digitalne* s 4 odgovora (1,6%).

Slika 24: Vrste slikovnica koje roditelji najradije čitaju djeci

Slijedi pitanje *Ima li vaše dijete omiljenu slikovnicu? (navesti naslov)*. Ovdje je, kao što se vidi iz Slike 25, 56 ispitanika (44,1%) navelo da dijete nema omiljenu slikovnicu, dok djeca preostalih 71 ispitanika (55,9%) imaju omiljene slikovnice.

Slika 25: Omiljene dječje slikovnice

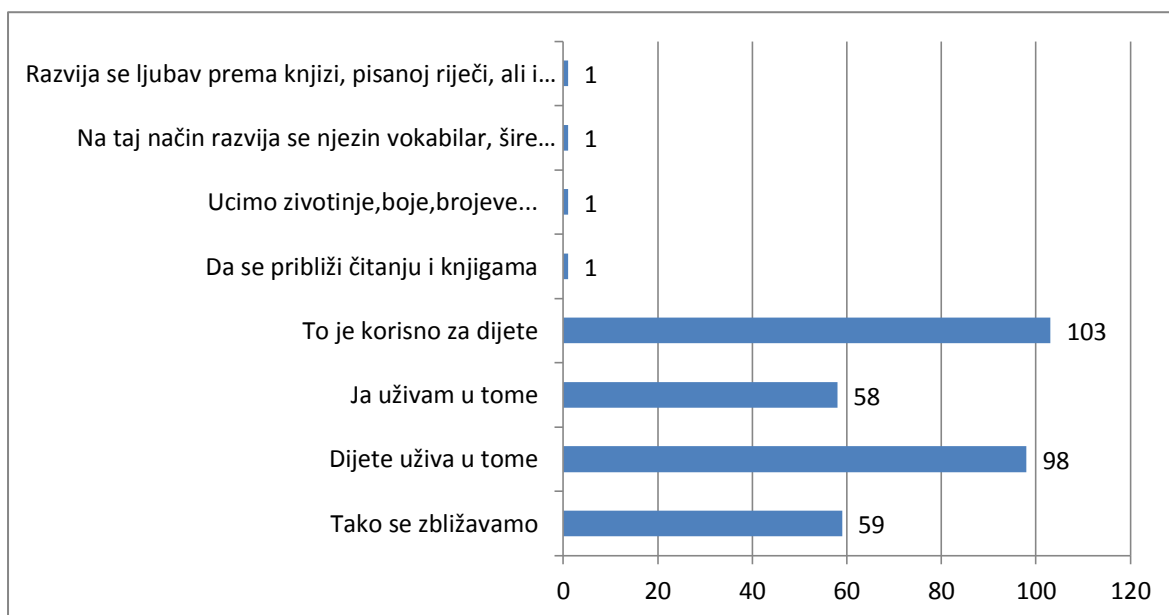
Zlatokosa (2)
Ježeva kućica (3)
Auto Juric (3)
Šareni auti
Rovokopači
Slikovnice o vozilima i sl
Bambi
Knjiga priča
Razne verzije bajki (Disneyeve, bajke u slici, Ruske bajke...) (6)
Crvenkapica (3)
Medo Tobi (2)
Ružno pače
Tri prašćića (3)
Mala sirena (Ariel) (3)
Disney princeze
Princeza i žabac
Snjeguljica
Ima nekoliko omiljenih slikovnica
Kolekcija Petri (3)
Pastele u štrajku
Prase, Išo medo u dućan, Tuta
Mali vatrogasac
Antuntun

Enciklopedije
Petar Pan
Pinocchio (3)
Vesela farma
Upoznajemo životinje (2)
Životinje bebe
Vid z Riki
Tri praščića (2)
Ku-ku
101 Dalmatinac
Jedna posebna želja - zbirka priča o ljubavi i prijateljstvu
Pepeljuga
Učimo boje i oblike
Kad je Findus bio mali i izgubio se
Prvih 100 riječi
Snježno kraljevstvo (2)
Slikovnice o Maji (Maja slavi rođendan, Maja se maskira...)
To se stalno mijenja, trenutno je Kastir u radionici
Mjeseceve suze
Medo zvan hrabrost
Iko piko je izgubio svoju dekicu (U vrtu pod zvijezdama)
Aladin
Vuk na putovanju
Maruška potepuška
Crna mačka
Emil ide u vrtić
Grubzon, Mjesta ima na metli svima, sve iz serijala Što sve Ana zna...
Zmajić Koko
Gospođica Neću
Nema omiljenu slikovnicu (56)

5.8. Razlozi za čitanje/nečitanje slikovnica djeci

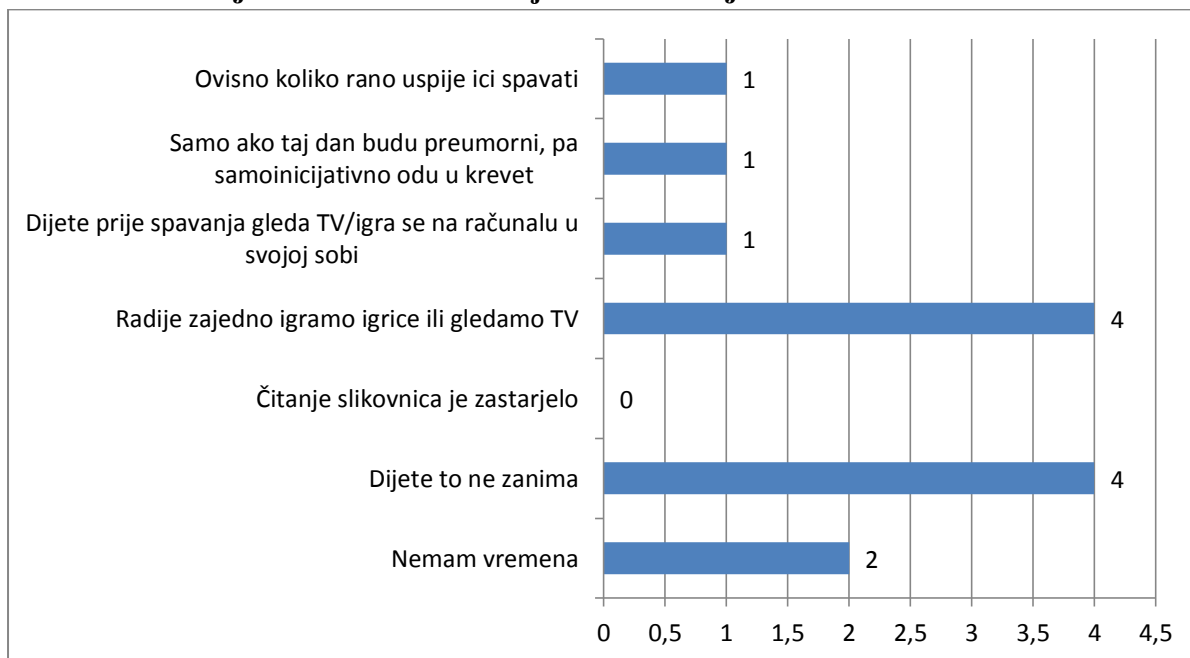
Na pitanje *Zašto čitate slikovnice svom djetetu?*, ispitanici su mogli dati više odgovora, a odlučili su se za *Tako se zbližavamo* – njih 59 (18,3%), *Dijete uživa u tome* – 98 odgovora (30,4%), *Ja uživam u tome* – 58 odgovora (18%), *To je korisno za dijete* – 103 odgovora (32%). Pod *Ostalo* se nalaze 4 odgovora (1,2%) koji bi se mogli pribrojiti kategoriji korisnosti za dijete, ali su ipak navedeni pojedinačno da bi se pokazalo kako roditelji razmišljaju: *Da se približi čitanju i knjigama* – 1 odgovor (0,3%), *Učimo životinje, boje, brojeve...* - 1 odgovor (0,3%), *Na taj način razvija se njezin vokabilar, šire vidici, potiče mašta i od malih nogu razvija kritičko mišljenje* – 1 odgovor (0,3%) te *Razvija se ljubav prema knjizi, pisanoj riječi, ali i opća kultura koje danas nedostaje* – 1 odgovor (0,3%). Prikaz je na Slici 26.

Slika 26: Roditeljski razlozi za čitanje slikovnica djeci

Posljednje pitanje glasi *Ako ne čitate slikovnice svom djetetu, zašto ne?* Ispitanici su mogli označiti više odgovora, a kao što se vidi iz Slike 27, zabilježeni su: *Nemam vremena* – 2 odgovora (15,4%), *Dijete to ne zanima* – 4 odgovora (30,8%), *Radije zajedno igramo igrice ili gledamo TV* – 4 odgovora (30,8%), *Dijete prije spavanja gleda TV/igra se na računalu u svojoj sobi* – 1 odgovor (7,7%), te pod *Ostalo* 2 odgovora (15,4%): *Samo ako taj dan budu preumorni, pa samoinicijativno odu u krevet* – 1 odgovor (7,7%), *Ovisno koliko rano uspije ici spavati* – 1 odgovor (7,7%). Nitko nije označio odgovor *Čitanje slikovnica je zastarjelo*.

Slika 27: Roditeljski razlozi za nečitanje slikovnica djeci

6. RASPRAVA

Istraživanje provedeno među roditeljima djece od 1 do 6 godina pokazalo je da djeca tog uzrasta čitaju slikovnice. Štoviše, niti jedan ispitanik nije odgovorio kako ne čita svome djetetu. S obzirom na informacijsko doba u kojem živimo, okruženi multimedijom i digitalnim sadržajima, ovakav rezultat istraživanja pomalo iznenađuje i svakako ohrabruje. Tehnologija danas ima ogromnu ulogu u dječjim životima i upravo se zbog toga smatra kako se djeca izvanredno snalaze u novim medijima, ali zato ne čitaju. Ovo istraživanje pokazuje kako to, barem za navedenu dobnu skupinu, nije točno.

Istraživanje je obuhvatilo 165 djece rane i predškolske dobi, od 1 do 6 godina. Većina obitelji ima jedno dijete, slijede obitelji s po dvoje, zatim s troje djece, a dvije obitelji imaju četvero djece. Sva djeca nisu obuhvaćena istraživanjem, ali je ovaj podatak bitan za razumijevanje obiteljske interakcije. Za pretpostaviti je da se roditelji aktivnije bave i više posvećuju (pa tako i čitaju), jednom djetetu, dok se u obiteljima s više djece, ona igraju međusobno. U ciljanoj skupini uz jedince u većini su također djeca rane dobi (1 – 3 godine). Ove bi činjenice mogle biti razlogom visokog postotka čitanja slikovnica.

Najveći broj roditelja - ispitanika u dobnoj je skupini od 36 do 45 godina. Majke su obrazovanije (i starije!) i najveći ih broj ima završen fakultet, dok najveći broj očeva ima srednjoškolsko obrazovanje. Svako kućanstvo ima prihode i to većinom veće od 8.000,00 kn pa se može zaključiti kako se radi o obrazovanim i situiranim ljudima sa životnim iskustvom. U ovakvoj skupini ispitanika očekivano je da će biti svjesni važnosti čitanja djetetu već od najranije dobi i ovo istraživanje to potvrđuje. Zanimljivo je da u dobnoj skupini od 18 do 25 godina nema ispitanika. Budući da je upravo u ovoj skupini korištenje računalom samorazumijevajuće, ne bih rekla da nisu mogli pristupiti zbog načina na koji je provedeno istraživanje. Razloge možda treba tražiti u činjenici da se u današnje vrijeme puno mladih kasnije odlučuje na brak i obitelj ili se jednostavno anketa dijelila u užem krugu ljudi iz kojega nije uspjela izaći.

Na pitanje o provođenju slobodnog vremena kod kuće, najmanji broj odgovora se odnosi na gledanje TV-a i igranje na računalu što je iznenađujući rezultat s obzirom na istraživanja koja govore o velikoj količini vremena koju današnja djeca provedu ispred ekrana, najviše gledajući televiziju. Razlog možda treba potražiti u činjenici da je roditeljima teško priznati koliko vremena im djeca provode na ovaj način pa su dali odgovore na koje bi načine željeli provoditi vrijeme s djecom.

Slikovnice se najviše čitaju kao dio rituala prije spavanja, a podjednak je broj ispitanika koji to čine svaki dan i onih koji ne čitaju svaki dan već povremeno. Što se tiče trajanja čitanja, najveći broj roditelja čita do najviše 15 min. Ovi rezultati potvrđuju očekivanja.

U analizi rezultata ankete vidljiv je nesrazmjer između broja roditelja čija su djeca članovi knjižnice (71) i broja roditelja čija djeca posuđuju knjige (102). Može se pretpostaviti kako oni roditelji koji nisu upisali dijete u knjižnicu, odnosno čije dijete nema vlastitu iskaznicu, posuđuju slikovnice za dijete na svoje ime. Dakle, dijete ipak vjerojatno ide s roditeljem i provodi vrijeme u knjižnici pa onih ispitanika koji uopće ne posuđuju knjige za dijete ima svega 25. Ovaj broj potvrđuje i sljedeće pitanje o učestalosti posuđivanja na koje nije odgovorilo 25 roditelja. Ovaj rezultat istraživanja nije u skladu s pretpostavkom kako današnja djeca rane i predškolske dobi većinom nisu članovi knjižnice.

Kad je o digitalnim slikovnicama riječ, velikoj većini ispitanika one su nepoznate, a svega je jedan roditelj odgovorio kako je s djetetom izradio vlastitu digitalnu slikovnicu. Zbog mogućnosti da roditelji nisu upoznati s nazivom *digitalne slikovnice*, pitalo ih se također čitaju li slikovnice na računalu. Ovakvi rezultati istraživanja potpuno su neočekivani s obzirom na digitalno doba u kojem živimo. Ima i djece koja čitaju digitalne slikovnice, ali je istraživanje pokazalo da su takvi ispitanici u manjini. Djeci ispitanika koja su upoznata s digitalnim slikovnicama, one se uglavnom sviđaju. Međutim, kad se ispitanicima koji se sa slikovnicama na računalu nisu susreli pribroje oni koji tvrde kako se djeci takve slikovnice ne sviđaju ili ih čak i odbijaju, u premoćnoj su većini ovi drugi. To nije u skladu s pretpostavkom kako se djeci digitalne slikovnice sviđaju više od klasičnih. Mogući razlog može se potražiti između ostalog u činjenici da mnogi roditelji smatraju dječje provođenje vremena uz računalo lošim pa ga ograničavaju ili zabranjuju, a ne pomažu djeci pronaći korisne sadržaje.

Neočekivani rezultati istraživanja koji se odnose na čitanje slikovnica u cjelini, najčešće načine na koje djeca provode vrijeme kod kuće, a posebno na čitanje digitalnih slikovnica mogu se dovesti u vezu s prevladavajućom dobi ispitanika i tako djelomično objasniti. Naime, prevladavaju ispitanici u dobnoj skupini od 36 do 45 godina, a upravo su to generacije tzv. digitalnih pridošlica. Oni su rođeni prije digitalnog doba i s tehnologijom su se susreli u nekom trenutku života te joj se prilagodili više ili manje uspješno, a ima i onih koji ju ne žele prihvatiti. To su generacije odrasle na klasičnim slikovnicama pa se može zaključiti da to prenose i na svoju djecu.

Što se tiče omiljenih slikovnica, djeca najviše vole čitati/slušati slikovnice spoznajnog tipa, a zanimljivo je da to korespondira s vrstom slikovnica koje roditelji najradije čitaju.

Ovaj rezultat je vjerojatno u vezi s dobi djece obuhvaćene istraživanjem. Naime, kako je već spomenuto, djeca rane dobi (1-3 godine) su u većini. Ovdje su, ponovo, i kod djece i kod roditelja najslabije zastupljene digitalne slikovnice. Anketa traži i da se navedu naslovi omiljenih slikovnica ako postoje. Istraživanje je pokazalo da većina djece ima omiljenu slikovnicu, a ima i onih koji ih imaju više. Može se zaključiti kako djeca vole učiti i spoznavati putem slikovnica te imaju i omiljene slikovnice uz koje se vežu.

Neki su roditelji odgovarali i na posljednje pitanje - *Ako ne čitate slikovnice svom djetetu, zašto ne?*, iako su svi rekli kako čitaju svojoj djeci pa se na ovo pitanje nisu očekivali odgovori. Može se zaključiti da se odgovori odnose samo na neke situacije u kojima ispitanici ne čitaju, a ne na to da ne čitaju uopće. Zanimljivo je da usprkos digitalnom okruženju u kojemu danas živimo, nitko nije odgovorio kako je čitanje slikovnica zastarjelo. Većina roditelja čita djeci zato što je to za djecu korisno i zato što djeca uživaju u tome. Iz toga je vidljivo da su roditelji svjesni važnosti čitanja djeci od najranije dobi o čemu svjedoče i pojedinačni odgovori koji govore o približavanju čitanju i knjigama, učenju životinja, boja, brojeva, razvijanju vokabulara, širenju vidika, poticanju mašte i razvijanju kritičkog mišljenja te razvijanju ljubavi prema knjizi, pisanoj riječi, ali i opće kulture.

7. ZAKLJUČAK

Istraživanje provedeno za potrebe ovog rada pokazalo je kako djeca rane i predškolske dobi čitaju slikovnice. Dakle, unatoč suvremenoj tehnologiji i stalnoj izloženosti djece najrazličitijim medijskim sadržajima, slikovnica je još uvijek sastavni dio djetinjstva. Nisu ju „pregazili“ mobiteli i tableti već ima svoje mjesto uz njih. Budući da čitanje slikovnica ima neprocjenjivu važnost za djetetov kognitivni, emocionalni i socijalni razvoj, raduje spoznaja da su svi roditelji koji su pristupili istraživanju svjesni te važnosti i uloge koju slikovnica ima u dječjim životima.

Međutim, u vremenu u kojemu živimo ne možemo ignorirati utjecaj koji tehnologija ima na djecu. Zbog stalne prisutnosti novih medija, djeca su izložena drugačijoj vrsti poticaja od onih kojima su bili izloženi njihovi roditelji pa današnja djeca razmišljaju i razvijaju se drugačije. Zato ih osim s klasičnom, treba upoznati i s digitalnom slikovnicom koja je bolje prilagođena njihovom načinu učenja i spoznavanja. Digitalne slikovnice logičan su korak u razvoju slikovnica pa rezultati istraživanja koji se odnose na čitanje takve vrste slikovnica ukazuju na njihovu nedovoljnu zastupljenost kod nas.

Današnja djeca odrastaju s računalima i na internetu. Putem medija se obrazuju, informiraju i zabavljaju pa ih treba uputiti na korisne sadržaje koje tamo mogu naći. Digitalna slikovnica koja ima ogroman potencijal za širenje i razvoj svakako zauzima istaknuto mjesto među takvim sadržajima.

8. LITERATURA

1. Anić, Š., Klaić, N. i Domović, Ž. (2002). *Rječnik stranih riječi: Tuđice, posuđenice, izrazi, kratice i fraze*. Zagreb: Sani-plus. Pribavljeno 1.6.2017. sa http://os-gripe-st.skole.hr/upload/os-gripe-st/images/static3/915/attachment/Anic_Klaic_Domovic_-_Rjecnik_stranih_rijeci-Prepravljani.pdf
2. Apel, K., Masterson, J.J. (2004). *Jezik i govor od rođenja do šeste godine: od glasanja i prvih riječi do početne pismenosti – potpuni vodič za roditelje i odgojitelje*, Lekenik: Ostvarenje.
3. Batinić, Š., Majhut, B. (2000). Počeci slikovnice u Hrvatskoj. U Javor, R. (ur.), *Kakva je knjiga slikovnica* (str.23-38), Zagreb: Knjižnice grada Zagreba.
4. Batinić, Š., Majhut, B. (2001). *Od slikovnjaka do Vragobe: Hrvatske slikovnice do 1945*, Zagreb: Hrvatski školski muzej.
5. Blažević, N. (2012). Djeca i mediji – odgoj na „televizijski“ način. *Nova prisutnost*, 10(3), 479-493. Pribavljeno 29.05.2017. sa <http://hrcak.srce.hr/file/137145>
6. Crnković, M., Težak, D. (2002). *Povijest hrvatske dječje književnosti: od početaka do 1955. godine*, Zagreb : Znanje.
7. Čačko, P. (2000). Slikovnica, njezina definicija i funkcije. U Javor, R. (ur.), *Kakva je knjiga slikovnica* (str. 12-16), Zagreb: Knjižnice grada Zagreba.
8. Čičko, H. (2000). Dva stoljeća slikovnice. U Javor, R. (ur.), *Kakva je knjiga slikovnica* (str.17-19), Zagreb: Knjižnice grada Zagreba.
9. Čudina Obradović, M. (1995). *Igrom do čitanja*, Zagreb: Školska knjiga.
10. Diklić, Z., Težak, D., Zalar, I. (1996). *Primjeri iz dječje književnosti*, Zagreb : DiVič.
11. Lister, M., Dovey, J., Giddings, S., Grant, I., Kelly, K. (2009). *New Media: A Critical Introduction*. London i New York: Routledge. Pribavljeno 29.5.2017. sa http://www.philol.msu.ru/~discours/images/stories/speckurs/New_media.pdf
12. Gabelica, M. (6. rujna 2012). *Poticanje čitanja uz nove medije*, Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Pribavljeno 25.5.2017., sa http://www.korakpokorak.hr/upload/dijete_skola_obitelj/dijete_skola_obitelj_30.pdf
13. Gabelica, M., Težak, D. Digitalna dječja književnost. U Orel, M. (ur.), *Sodobni pristupi poučavanja prihodnjih generacija*, Ljubljana, 2015. 856-866. Pribavljeno 5.7.2017. sa
1) https://www.researchgate.net/publication/308137551_Digitalna_djecja_knjizevnost
2) <https://www.google.hr/search?q=digitalna+dje%C4%8Dja+knji%C5%BEevnost&oq=digitalna+dje&aqs=chrome.0.69i59j69i57j0l4.3383j0j7&sourceid=chrome&ie=UTF-8#>
14. Hlevnjak, B. (2000). Kakva je to knjiga slikovnica? U Javor, R. (ur.), *Kakva je knjiga slikovnica* (str. 7-11), Zagreb: Knjižnice grada Zagreba.
15. Horvat, J. (2013.,04.02.) Digitalni urođenici, digitalni doseljenici, Tintarnica – blog jedne pedagoginje. Pribavljeno 29.5.2017. sa <https://tintarnica.wordpress.com/2013/02/04/digitalni-urodenici-i-digitalni-doseljenici/>

16. Hrvatski jezični portal. Multimedija. Pribavljeno 1.6.2017. sa <http://hjp.znanje.hr/index.php?show=search>
17. Ilišin, V., Marinović Bobinac, A., Radin, F. (2001). *Djeca i mediji: uloga medija u svakodnevnom životu djece*, Zagreb: Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži - Institut za društvena istraživanja. Pribavljeno 29.5.2017. sa http://www.idi.hr/images/stories/publikacije/Djeca_i_mediji.pdf
18. Ilišin, V. (2003). Mediji u slobodnom vremenu djece i komunikacija o medijskim sadržajima. *Medijska istraživanja*, 9 (2), 9–34.
19. Javor, R. (2000). U povodu objavljivanja zbornika *Kakva je knjiga slikovnica* (predgovor). U Javor, R. (ur.), *Kakva je knjiga slikovnica* (str. 5-6), Zagreb: Knjižnice grada Zagreba.
20. Jelušić, S. (2012). *Ogledi o nakladništvu*, Zagreb : Naklada Ljevak.
21. Komisija za knjižnične usluge za djecu i mladež HKD (2006). Čitajmo im od najranije dobi: preporučeni popis slikovnica s anotacijama. Pribavljeno 5.7.2017. sa <https://www.hkdrustvo.hr/datoteke/132>
22. Krilić, A. (2010.,8.11). Djeca i mediji III - Djeca i televizija. Pribavljeno 29.5.2017. sa <http://roditeljstvo.com/vijesti/djeca-i-mediji-iii-djeca-i-televizija>
23. Majhut, B. i Zalar, D. (2012.) Slikovnica. U *Hrvatska književna enciklopedija*. Sv 4: S-Ž; Velimir Visković (gl.ur.); Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža.
24. Martinović, I., Stričević, I. (2011). Slikovnica: prvi strukturirani čitateljski materijal namijenjen djetetu. *Libellarium*, IV(1), 39–63. Pribavljeno 25.5.2017., sa <http://www.libellarium.org/index.php/libellarium/article/viewFile/153/152>
25. Peović Vuković, K. (2013). *Književnost i remedijacija. Mediji kao kulturalna dominantna kasnog kapitalizma*, Zagrebačka slavistička škola. Pribav. 29.5.2017. sa http://www.academia.edu/3670103/Knji%C5%BEevnost_i_remedijacija._Mediji_kao_kulturalna_dominanta_kasnog_kapitalizma
26. Prensky, M. (2001). Digitalni urođenici, digitalni pridošlice. U Pašić, D. (gl. ur.), *Edupoint*, 2005.,V(40), 23-26. Pribavljeno 5.7.2017. sa <http://edupoint.carnet.hr/casopis/40/clanci/3>
27. Robotić, P. (2015). Zamke virtualnog svijeta: zaštita djece i mladih na internetu i prevencija ovisnosti, *JAHŠ*, 1(2), 81-96. Pribavljeno 29.5.2017. sa <http://www.hrcak.srce.hr/file/240160>
28. Štefančić, S. (2000). Multimedijalna slikovnica. U Javor, R. (ur.), *Kakva je knjiga slikovnica* (str. 83-96), Zagreb: Knjižnice grada Zagreba.
29. Verdonik, M. (2015). Slikovnica prva knjiga djeteta – nastavni materijal, Učiteljski fakultet Sveučilišta u Rijeci. Pribavljeno 25.5.2017. sa http://www.ufri.uniri.hr/files/nastava/nastavni_materijali/Verdonik_Predavanja_za_web_SPKD.pdf
30. Zalar, D., Kovač-Prugovečki, S., Zalar, Z. (2009). *Slikovnica i dijete: Kriička i metodička bilježnica 2*, Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
31. Zgrabljij Rotar, N. (2011). Masovni mediji i digitalna kultura. U Zgrabljij Rotar, N. (ur.), *Digitalno doba. Masovni mediji i digitalna kultura* (str. 25-53), Zadar/Zagreb: Sveučilište u Zadru i Naklada medijska istraživanja.

9. PRILOZI

9.1. Prilog 1: Protokol za provedenu online anketu

Pozvala sam vas da ispunite obrazac:

Uloga slikovnice u multimedijalnom okruženju

Cijenjeni roditelji!

Pred Vama je anketa kojom se želi ispitati uloga slikovnice u današnjem, multimedijalnom okruženju, odnosno čitaju li se djeci rane i predškolske dobi slikovnice (još uvijek). Anketa je anonimna i njeni će se rezultati koristiti samo u svrhu izrade diplomskoga rada. Za ispunjavanje je potrebno svega pet minuta. Molim vas da iskreno odgovorite na postavljena pitanja.

Puno hvala na sudjelovanju!

Roberta Marchesi, Filozofski fakultet u Rijeci

1. Dob djeteta

	1	2	3	4	5	6
Prvo dijete	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Drugo dijete	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Treće dijete	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Četvrto dijete	☐	☐	☐	☐	☐	☐

2. Spol djeteta

	Žensko	Muško
Prvo dijete	☐	☐
Drugo dijete	☐	☐
Treće dijete	☐	☐
Četvrto dijete	☐	☐

3. Dob roditelja

	18-24	25-35	36-45	preko 45
Majka	☐	☐	☐	☐
Otac	☐	☐	☐	☐

4. Bračni status roditelja

- Bračna zajednica
- Izvanbračna zajednica
- Samohrani roditelj

5. Obrazovanje roditelja

	osnovna škola	SSS	VŠS	VSS	Magisterij/ Doktorat
Majka	☐	☐	☐	☐	☐
Otac	☐	☐	☐	☐	☐

6. Jeste li zaposleni?

- Da
- Ne

7. Prihodi roditelja

Ukupni mjesečni prihod kućanstva

- do 2.500,00 kn
- 2.500,00 - 5.500,00 kn
- 5.500,00 - 8.000,00 kn
- preko 8.000,00 kn

8. Kako dijete najčešće provodi slobodno vrijeme kod kuće?

- Igra se s roditeljima
- Igra se samo
- Gleda TV
- Igra se na računalu (mobitel, tablet, PC)
- Ostalo:

9. Čitate li slikovnice svome djetetu?

- Da
- Ne

10. Tko obično čita slikovnice djetetu?

Moguće označiti više odgovora

- Majka
- Otac
- Ostalo:

11. Kako obično započinje čitanje slikovnice?

Moguće označiti više odgovora

- Na zahtjev djeteta
- Na vašu inicijativu
- Kao dio dnevnih rutina (prije spavanja, tijekom hranjenja...)
- Ostalo:

12. Koliko često čitate slikovnice?

- Svaki dan
- Nekoliko puta na tjedan
- Jednom na tjedan ili rjeđe

13. Koliko dugo traje čitanje slikovnica?

- do 15 min.
- 15-30 min.
- 30-60 min.
- Više od 60 min.

14. U kojim situacijama čitate slikovnice?

Moguće označiti više odgovora

- U zajedničkoj igri
- Prije spavanja
- U čekaonicama (npr. kod liječnika)
- Ostalo:

15. Razgovarate li tijekom ili nakon čitanja s djetetom o slikovnici?

- Samo ako me dijete nešto pita
- Ponekad postavim neko pitanje
- Često razgovaramo o priči i slikama

16. Je li dijete član knjižnice?

- Da
- Ne

17. Koliko često posuđujete slikovnice?

- Jednom na tjedan
- Nekoliko puta mjesečno
- Jednom mjesečno ili rjeđe

18. Koliko vlastitih slikovnica ima vaše dijete?

- Niti jednu

- 1 - 5
- Više od 5

19. Jeste li se susreli s digitalnim slikovnicama?

Čitate li slikovnice na računalu?

- Da
- Ne

20. Kako je dijete reagiralo na takvu vrstu slikovnica?

- Oduševljeno je
- Sviđa mu se
- Ne sviđa mu se
- Odbija takve slikovnice

21. Što dijete najviše voli kod digitalnih slikovnica?

- Animacije
- Zvučne efekte
- Glazbu
- Izražajno čitanje (pričanje) od strane naratora
- Interaktivnost (mogućnost kliktanja mišem na određene dijelove)

22. Jeste li ikad izradili digitalnu slikovnicu na računalu?

- Da
- Ne

23. Kakve slikovnice dijete najviše voli?

Moguće označiti više odgovora

- Spoznajnog tipa (npr. o životinjama, brojevima, bojama...)
- Poetskog tipa (npr. pjesmice, priče, bajke...)
- Problemske (npr. o ljubomori, učenju na tutu, kretanju u vrtić...)
- Multimedijalne i interaktivne (npr. s prozorčićima, sa zagonetkama, zvučne, taktilne...)
- Digitalne (na računalu, s animacijama, zvukovima, naracijom...)

24. Kakve slikovnice vi najradije čitate svom djetetu?

Moguće označiti više odgovora

- Spoznajnog tipa (npr. o životinjama, brojevima, bojama...)
- Poetskog tipa (npr. pjesmice, priče, bajke...)
- Problemske (npr. o ljubomori, učenju na tutu, kretanju u vrtić...)
- Multimedijalne i interaktivne (npr. s prozorčićima, sa zagonetkama, zvučne, taktilne...)
- Digitalne (na računalu, s animacijama, zvukovima, naracijom...)

25. Ima li vaše dijete omiljenu slikovnicu?

Navesti naslov

25. Zašto čitate slikovnice svom djetetu?

Moguće označiti više odgovora

- Tako se zbližavamo
- Dijete uživa u tome
- Ja uživam u tome
- To je korisno za dijete
- Ostalo:

26. Ako ne čitate slikovnice svom djetetu, zašto ne?

Moguće označiti više odgovora

- Nemam vremena
- Dijete to ne zanima
- Čitanje slikovnica je zastarjelo
- Radije zajedno igramo igrice ili gledamo TV
- Dijete prije spavanja gleda TV/igra se na računalu u svojoj sobi
- Ostalo:

Pošalji